

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Šikanování pedagogických pracovníků a vychovatelů
ve vzdělávacím procesu**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Renata Oralová

Vypracoval:

Lenka Brázdová, DiS.

Brno 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma šikanování pedagogických pracovníků a vychovatelů ve vzdělávacím procesu zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 20. 4. 2012

.....

Lenka Brázdová, DiS.

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Renatě Oralové za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálních podkladů k práci, za trpělivý a vlídný přístup při zpracování této bakalářské práce.

V Brně dne 20. 4. 2012

.....

Lenka Brázdová, DiS.

OBSAH

Úvod	6
1. Šikana jako pojem	8
1. 1 Definice šikany	8
1. 2 Dělení šikany	9
1. 3 Mapa vnějších projevů šikany	11
1. 4 Stupně šikany	12
1. 5 Dílčí závěr	13
2. Násilí na školách	14
2. 1 Agrese a agresivita	17
2. 2 Kyberšikana	18
2. 3 Masová média	20
2. 4 Dílčí závěr	23
3. Faktory podmiňující šikanu pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu	24
3. 1 Možná řešení agrese dětí a mládeže proti učitelí, vychovateli	25
3. 2 Formy šikany pedagogů a pracovníků vzdělávacího proces	26
3. 3 Problematika a úskalí řešení šikany učitelů a pracovníků ve vzdělávacím procesu	27
3. 4 Dílčí závěr	28
4. Práva pedagogů, jejich uplatňování, porušování, ochrana	29
4. 1 Prevence šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu všeobecně	30
4. 2 Principy řešení šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu	31
4. 3 Obecné zásady řešení šikany	33
4. 4 Profese sociálního pedagoga ve školním prostředí	33
4. 5 Dílčí závěr	34
5. Průzkum šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu	35
5. 1 Cíl šetření, stanovení hypotéz	35
5. 2 Použité metody a šetřený soubor	36
5. 3 Průběh a výsledky šetření	36
5. 4 Interpretace zjištěných dat	37
5. 5 Dílčí závěr	53

Závěr	55
Resumé	58
Anotace	59
Seznam literatury	60
Seznam příloh	62

Úvod

Šikana pedagogických pracovníků a vychovatelů ve vzdělávacím procesu je téma, o kterém se mluví stále častěji. Je to téma aktuální, avšak nedostatečně probádané.

Každému, kdo slyší pojem šikana, se vybaví nejprve dítě, kterému je ve škole ubližováno od ostatních dětí. Je však stále více situací, kdy žáci, studenti šikanují učitele. Dělat různé drobné naschvály, jako vykřikování, vyrušování učitele patří ke školství již od nepaměti. V současnosti se ale stále častěji setkáváme s tím, co můžeme označit jako šikana. Násilí žáků vůči svému učiteli, či vychovateli se vyskytuje a rozhodně ho není málo. Žáci, studenti se vyučujícímu například posmívají, ponižují ho a nevhodně provokují. V těchto situacích pak pedagog často impulsivně zareaguje tak, jak by to běžně neudělal. Mnoho pedagogů pak končí s pošramocenými nervy u psychologů, či psychiatrů. Šikana tedy nepochybně souvisí s nekázní a problematickým chováním žáků a studentů, které je nejen na českých školách zásadním problémem. Takové chování je na školách stále častější a prohlubuje se také agresivita žáků a studentů.

V současné době převládá liberální výchova. Žáci a studenti již neuznávají autoritu pedagoga, tak jak tomu bylo v časech minulých. Agrese a agresivní chování dětí a mládeže se rozšiřuje jako epidemie. Z tohoto chování je to již krůček k šikaně vrstevníků a dále pak učitelů a ostatních pracovníků ve vzdělávacím procesu.

Toto téma bakalářské práce mne ihned zaujalo. V průběhu studia jsem měla možnost zúčastnit se v rámci doplňujícího pedagogického studia odborné stáže na střední škole a osobně se tak přesvědčit o tom, jaká je úroveň chování dětí a mládeže, a také tomu, jak vyučující dovedou řešit vzniklé situace způsobené nevhodným chováním jejich svěřenců.

Cílem práce je správně definovat pojem šikana, popsat dělení a stupně šikany. Dalším cílem mé bakalářské práce je seznámení se s problematikou násilí na školách, příčinami tohoto násilí a s tím související agresí a agresivitou, dále definovat pojem kyberšikana a možný vliv masmédií, kdy tento vliv může nezáměrně negativně

ovlivňovat vývoj dětí a mládeže. Jedním z cílů bakalářské práce je také přiblížení faktorů, které mohou podmiňovat šikanu pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu a celkově vystihnout všechna úskalí, která se vztahují k celkové problematice boje proti šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. Dalším cílem je také popsání principů řešení šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu a vytvoření náhledu na možnou prevenci tohoto druhu šikany. *Cílem praktické části je především zmapování současné situace problematiky šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu na našich školách.* Za pomoci pečlivě vypracovaného dotazníku, který byl zpracován na základě teoretických znalostí k dané problematice, budou získávány informace v úvodu všeobecné, jako je například pohlaví a věk. Další část dotazníku obsahuje otázky, které se vztahují přímo k problematice šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu a k osobním zkušenostem s tímto patologickým chováním. Zmapována bude také úroveň chování dětí a mládeže na našich školách a úroveň zkušeností a znalostí z oblasti dané problematiky.

1. Šikana jako pojem

Položme si otázku, proč vlastně šikana existuje a proč vzniká? Je to choroba, vada? Ne, dá se říci spíše přirozený běh událostí, který vede k tomuto patologickému chování. Ve své podstatě si to takto zařídila sama příroda, kdy příkladem může být i chování zvířat ve smečkách, kde je velice jasně vidět nadřazenost a podřazenost jejich členů. Ve zvířecím světě je to tedy jasné: Vůdce smečky a jeho podřízení. V našem světě to však tak jednoduché není...

Chicané – pronásledování, obtěžování, týrání, jde v podstatě o zneužívání síly.

Pod pojmem šikanování si můžeme představit v podstatě vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva.

1. 1 Definice šikany

Pro šikanu a šikanování není známá žádná naprosto přesná definice. Jde především o vážný problém mezilidských vztahů. Šikana je v podstatě nemocné neboli patologické chování. Začíná postupně od nejnápadnějších projevů, až po chování, jednání, které naplňuje skutkovou podstatu trestných činů. Hlavní rysy lze popsat jako úmyslné, většinou opakované chování, kde je cílem ublížit jedinci, ohrožovat, či zavražďovat jiného člověka, nebo také skupinu osob. Může nás provázet celý život. Její začátek se může projevit již v rodině, mezi sourozenci, dále může pokračovat ve školce, ve škole, zájmových skupinách, na vojně, v zaměstnání, partnerských vztazích, v nemocnicích, mezi nájemníky domu, v domově pro seniory, či týrání seniorů v rodině. Šikanování je velmi nebezpečnou sociální nemocí ve společnosti. V dnešní době je velký nárůst především domácího násilí, šikany na školách, a to jak žáků, tak učitelů. Při šikaně je obvykle ubližováno někomu, kdo se nedovede sám bránit. Jedná se o opakované chování a v některých vážných případech označujeme za šikanu i jednorázové jednání, kdy je součástí hrozba opakování.

Důsledkem je poškozování zdraví jedince, skupin, také rodiny a společnosti v celkovém měřítku.¹

¹ Kolář., M. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1 vyd. Praha: Portál, 2011, s. 17-18

Co způsobuje šikanu

Existují různé druhy šikany. Dějiny a různé psychologické výzkumy prokázaly, že jakákoliv skupina má velkou moc vylučovat a nejrůznějšími způsoby zneužívat ty, kteří jsou jiní, či zranitelní. Šikana se většinou objevuje v kontextu vzájemně propojených systémů. Jde především o systém státu, od kterého se dále odvíjí kultura, školský systém a rodinný systém. Výsledkem pak je to, že se lidé naučí, jak zůstat agresivní, nebo se stát naopak bezmocným a pasivním. Šikana bude existovat stále. Je však důležité pochopit příčiny a pak můžeme přijít na to, jak se lze šikaně bránit a jak zasáhnout, když se šikana objeví.²

1. 2 Dělení šikany

Šikanu rozdělujeme na přímou a nepřímou.

Přímá šikana je velmi rozmanitá. Jde o násilí všeho druhu, jako je bití, kopání, bodání, pálení a jiné. Dále zde můžeme zařadit tzv. ponižující tělesné manipulace obnažováním, nucení sníst něco nechutného, něco vypít, brání osobních věcí – loupež. Ve slovním napadání se jedná o nadávky, posmívání, urážení. Dále zde zařazujeme zotročování, kdy postižený pod hrozbami, či bitím posluhuje svému trýzniteli.

Nepřímá šikana spočívá v sociální izolaci jedince, kterého druzí neberou na vědomí. Například s ním nemluví a je celkově vylučován z kolektivu. Nepřímá šikana je často kombinována s přímou šikanou.

Fyzická agrese a používání zbraní

Zde se jedná o fyzické násilí, kdy je oběť šikany mučena a doslova vynervována tak, že se může rozhodnout až k sebezničujícímu úniku. Dále samozřejmě všechny praktiky, které se týkají fyzického napadání, jako bití, a další poškozování oběti na těle, zdraví.

V případě šikanování pedagogů mohu uvést příklad, kdy žáci 9. třídy základní školy umístili hrot od kružítko ze spod židle pro učitele a pedagog se po svém příchodu do třídy na židli posadil.

² Fieldová., M. Evelyn. *Jak se bránit šikaně*. 1. Vyd. Praha: Ikar, 2009, s. 49

Slovní agrese a zastrašování zbraněmi

Oběti je například vyhrožováno zabitím, násilím, mučením, nadávkami, zastrašováním zbraněmi, patří sem také vtípkování na úkor oběti, vysmívání se neúspěchu, či chybám, ironické poznámky a poznámky ohledně případného handicapu.

Zde se v případě pracovníků ve vzdělávacím procesu jedná například o ignorování výzvy učitele, která je doprovázena nevhodnými poznámkami, které baví ostatní žáky, studenty. Toto chování ze strany žáků, není v dnešní době žádnou výjimkou.

Krádeže, ničení a manipulace s věcmi

Agresor například ničí důležité věci oběti, plive na věci oběti, přivlastňuje si věci oběti, schovává oběti věci.

V případě pedagogů a pracovníků ve vzdělávacím procesu se jedná o schovávání pomůcek a jiných materiálů potřebných k vykonávání výuky a jiných výchovných praktik.

Zraňování izolací, oklikou a “uměleckými“ výtvary

Oběť je pomlouvána, osočována a všechny chyby se přenášejí na oběť. Dále pak ignorování oběti, psaní nevhodných básní, vymyšlení si pohádek, kresby a příběhy na adresu oběti.

Násilné a manipulativní příkazy

Oběť je násilím donucena pít moč, jíst jídlo z podlahy, čistit agresorům boty, líbat jim boty, tančit na rozkaz k pobavení agresorů, nosit ponižující cedule, mýt záchody, uklízet pro agresora, prosit o milost a jiné ponižující rozkazy.³

³ Kolář., M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 28-30

1. 3 Mapa vnějších projevů šikany

- Fyzické aktivní přímé
Útočníci oběť věší, škrťí, kopou, fackují.
- Fyzické aktivní nepřímé
Agresor pošle kumpána, aby oběť zbili, či ničili věci oběti.
- Fyzické pasivní přímé
Fyzické bránění oběti, aby dosáhla svého cíle.
- Fyzicky pasivně nepřímé
Odmítnutí splnění požadavků.
- Verbální aktivní přímé
Nadávání, urážení, zesměšňování.
- Verbální aktivní nepřímé
Rozšiřování pomluv, týká se to i formy kresek a básní.
- Verbální pasivní přímé
Neodpovídání na pozdrav, otázky.
- Verbální pasivní nepřímé
Při nespravedlivém obvinění oběti z něčeho, co provedl pachatel, se oběti nikdo nezastane.⁴

⁴ Kolář., M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 28-30

1. 4 Stupně šikany

1. stupeň – ostrakismus:

Mírný stupeň šikany, mírná forma psychického násilí, kdy se oběť necítí dobře, jsou proti němu spřádány nejrůznější intriky. Jedná se zde o zvýšenou zranitelnost učitele, vychovatele a jeho ignorování, odmítání. Pokud pedagog, či vychovatel neobstojí v této tzv. hře, postupně ztrácí svou autoritu a žáci, studenti toho začnou zneužívat.

2. stupeň – fyzická agrese a přitvrzování, manipulace:

Projevuje se v náročnějších situacích, kdy stoupá napětí. Negativní procesu útoků na pedagoga, či vychovatele pokračuje. Svěřenci začnou například záměrně ignorovat, odmítat požadavky učitele. Může to být například strach žáka, studenta ze zkoušení, či pouhé odreagování od školních povinností. Jednotlivci více a více přitvrzují vytáčením pedagoga, vychovatele, stále více žáků, studentů narušuje výuku. Velká většina třídy se baví. Vyučující ztrácí nervy. Mohou se zde objevit i první známky fyzické šikany, kdy jsou na židli přidělány připínáčky, či naneseno lepidlo.

3. stupeň – klíčový moment, vytvoření jádra agresorů

Zde dochází k momentu, kdy v případě, pokud je více agresorů, vytvoří skupinka, která systematicky šikanuje svého učitele, vychovatele. Organizují různé praktiky, například hry, kdy dochází k šikanování učitele, vychovatele. Učitele například stojí ke třídě zády a žáci, studenti mezi sebou křičí nejrůznější vulgární označení. Dále se stupňuje nezájem a odpor k výuce, kdy například učitel píše na tabuli a agresori mu jí schválně smažou. Mohou po učiteli házet nejrůznější předměty a natáčet si jeho reakce na mobilní telefon.

4. stupeň - většina přijímá normy agresorů

Do šikany se kromě agresorů zapojují i jinak slušní žáci a studenti. Normy agresorů jsou přijímány většinou skupiny a stávají se tzv. nepsaným zákonem. Šikana nabírá síly a málokdo jí dokáže čelit.⁵

⁵ Kolář., M. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 71-72

5. stupeň – dokonalá šikana

V tomto stupni ztrácejí agresori zbytky zábran a využívají všech možných prostředků k trýznění svého pedagoga, či vychovatele. Násilí vůči učiteli, či vychovateli jsou přijímány všemi členy skupiny. Šikanování pedagoga, či vychovatele se stává skupinovým programem.⁶

1. 5 Dílčí závěr

Šikana je patologické chování, označuje fyzické či psychické týrání, omezování jiných osob v určitém kolektivu. Se šikanou se můžeme potkat prakticky všude, může začít již v útlém věku, například ve školce, dále na pracovišti a nejsou výjimkou případy šikanování v seniorském věku, například v domovech důchodců. K šikaně tedy dochází ve všech věkových a sociálních skupinách. Způsoby šikany jsou různé, tak jako metody, kterými je šikanování prováděno. Při šikanování má agresor nad svojí obětí absolutní moc, která se při včasné odhalení stále stupňuje. Následky šikany si všichni aktéři nesou celý život.

⁶ Kolář., M. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 71-72

2. Násilí na školách

Násilí ve škole je ve svém projevu velmi komplexní fenomén, proto se v tomto případě můžeme setkat s různými názvy pro tuto problematiku. Anglická literatura uvádí termín *bullying*, ve skandinávských zemích se pak používá termín *mobbing*.

Násilí na školách v dnešní době dramaticky narůstá. Pedagogové se stále častěji setkávají se situacemi, kdy jsou svědky násilnosti, surovosti a troufalosti žáků, studentů. Jedná se o negativní chování mezi žáky, studenty přímo a v dnešní době stále častější nevhodné chování vůči pedagogům. Je třeba zmínit i případy, kdy se pedagog chová nevhodně k žákům, či studentům.

Násilí v podobě mobbingu:

- Proti jednotlivcům, nebo více osobám, proti učitelům (ponižování, ublížení na zdraví, vydírání, bitky, sexuální obtěžování)
- Proti předmětům (vandalismus)
- Jako všeobecné agresivní formy jednání, které nemusí být zaměřeny konkrétně (vulgární slovník, nadávky, nedisciplinovanost)

Pojem mobbing, či bullying nepoužíváme při soupeření dvou a více spolužáků, ale je zde podmínkou nerovnováha sil.

Na školách jsme mimo jiné nejčastěji svědky násilí mezi spolužáky. Jde o jednotlivce i celé skupiny, kdy dochází k verbálnímu i neverbálnímu napadání. Kritici v dnešní době velice často poukazují na to, že stále častěji je bez povšimnutí porušování školního řádu, neřeší se vulgární projevy žáků, studentů, krádeže ve škole a urážky učitelů. Školák se má chovat dle školního řádu. Měl by mít vztah k normám, které upravují chování ve škole. Školní řád a dané normy jsou pro školáky velmi důležité, protože rozvíjí schopnost sebeovládání, které je v období puberty a dospívání velmi důležité. Neznalost daných norem, či nevhodná interpretace je jednou z příčin poruch chování na školách. Je také prokázáno, že mnohé trestné činy začínají právě ve škole. Příčiny násilí mohou být různé.⁷

⁷ Laca, S. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 107 - 108

Příčiny násilí na školách

Nepřiměřené chování pedagoga k žákům, studentům, kde se jedná především o pedagogy střední a starší generace. Tito učitelé velmi neradi mění své metody, návyky, stereotypy. K hlavním příčinám na škole patří také **netolerantní chování školáků, které je zapříčiněné nevhodnou rodinnou výchovou**. V rodině se uskutečňuje prvotní socializace mládeže, děti si osvojují společenské hodnoty, normy, role. Proto zde velkou roli hraje rodina a sociálně-ekonomická situace rodiny. Dítě se v rodině často setkává s formami násilného jednání, nebo se stává sám objektem tohoto chování. Vytváří si tak prvotní představu násilí, jako jednu z forem chování. Další příčinou násilí na školách je **vliv masmédií a komunikačních prostředků**, který má v dnešní době každý školák. Právě masmédiá prezentují každodenně násilí, jako součást života. Mladí lidé pak přijmou násilí, jako samozřejmost a zvykají si na něj. (O této problematice více v kapitole III.)

Násilí na školách je sociálně-patologický jev, který by měl být pod kontrolou již od svého začátku. Měli by se touto problematikou zabývat učitelé, vychovatelé, rodiče, vedení škol, školské orgány činné v trestním řízení, jako je například policie, či prokuratura. Hlavní opatření by mělo být takové, aby potlačilo a zastavilo šířící se násilí na školách. Důležité je, aby pracovníci ve vzdělávacím procesu uměli správně zareagovat na příslušné situace.

Dva typy oběti z viktimologického hlediska:

- **Typická oběť**, která je nejistá, má nedostatečné sebevědomí, citlivá. Tento typ oběti se se po incidentu uzavírá do sebe, nevěří si, trpí pocitem osamělosti, má blízký vztah k rodičům.
- **Provokující oběť** je kombinací úzkostných i agresivních vzorců jednání a chování, mezi kolektivem ve třídě vyvolává hněv a napětí. Může se jednat o hyperaktivní děti, které vyvolávají v kolektivu negativní reakce, a po překročení určitých hranic se může stát sám obětí násilí.⁸

Mezi jedny z nejčastějších důvodů páchaní násilí se řadí i to, že agresori mají potřebu cítit touhu po moci nad jinými osobami a naplňují je možnosti ovlivňovat

⁸ Laca, S. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 109 - 111

a kontrolovat své oběti. U agresorů pak nacházíme například peníze, které jim odevzdá oběť, aby jí nebylo ublíženo. Toto chování agresorů je zapříčiněno rodinnými podmínkami, ve kterých vyrůstají. Agresoři napodobují právě rodinné prostředí ve škole.

Příčinou násilí na školách je narůstající dezintegrace všech moderních společností, ve kterých se vyskytují sociálně-patologické jevy.

- Dezintegrace z hlediska kultury, nejčastěji jako důsledek plurality názorů, hodnot, norem s vazbou na emocionální komponenty
- Dezintegrace z hlediska strukturálního, jako důsledek diferenciac, narůstající anonymity životních forem a jejich vzájemné izolovanosti⁹

Globální příčiny násilí na školách spočívají nejčastěji ve ztrátě jistot, rizikovosti a individualizaci, z toho pak vyplývá nejistota a nezakořeněnost, což jsou hlavní faktory, které působí při desintegraci.

Dále dochází k postupné legitimizaci násilí:

- Násilí jako odpověď na násilí: mnoho mladých lidí se řídí radou „oko za oko, zub za zub“.
- Násilí, jako „Ultima ratio“, neboli poslední prostředek: zde si lidé myslí, že si své cíle a potřeby nemohou prosadit jiným způsobem, než násilím.
- Násilí jako faktor pořádku: řešení, kdy se daná problematika řeší pomocí násilí a jen tímto se dá nastolit režim a pořádek.
- Násilí jako normální vzorec jednání a chování: násilí je pro mládež vnímáno jako každodenní jev.
- Násilí jako řešení problémových situací: zde jde například o situaci, kdy se mladí násilníci vžívají do role nebojácného člověka, kdy protikladem je dospělý člověk, který je v životě zvyklý se přizpůsobovat, dělat kompromisy se svým okolím i sám se sebou.
- Násilí jako výraz protestu: jsou to situace kdy žák, student nepřijme neúspěch ve škole, či svůj osud. Násilím si pak daný stav kompenzuje.

⁹ Laca, S. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 111 - 120

- Násilí jako hraní role „černého Petra“: přenesení vlastních chyb a útrap na někoho jiného, nebo také na obětní beránky.

K úspěchu v boji proti násilí na školách jsou důležité:

- Mezinárodní výměny informací a zkušeností
- Interdisciplinární přístup v oblasti vědních oborů, jako je pedagogika, sociální pedagogika, kriminologie, psychologie, sociologie. Dále zde také hraje důležitou roli školství, policie, soudnictví a prokuratura.¹⁰

2. 1 Agrese a agresivita

Agrese je většinou definována jak psychologická, emočně motivační mohutnost, která má za cíl poškozovat přírodu, věci, lidi, nebo sebe samého.¹¹

Z psychologicko-sociologického pojetí hovoříme o jednání, chování, které záměrně a vědomě ubližuje, poškozuje, omezuje jiné osoby. Agrese může být verbální, či fyzická a může vzniknout v afektu, nebo také při dosahování určitého cíle. Například se může jednat o úmyslný faul při sportu. To co vede jedince k útočnému chování, agresi se pak v různých podobách projevuje a nazývá **agresivita**. Agresivitu můžeme definovat jako stav, kdy organismus mobilizuje síly k zápasu, k dosažení určitého cíle a schopnost odolávat příslušným obtížím. Někdy se myslí také uspokojování základních potřeb, jako je výživa a pohlavní potřeby. Sklony k agresivitě mohou ovlivnit určité faktory, jako je dědičnost, biologické předpoklady, duševní choroby, vlivy prostředí, užívání psychotropních látek a jiné konkrétní situace působící na jedince.¹²

Lidé se s agresivitou setkávají již od nepaměti. V současnosti je však agresivita stále častější, a to především u dětí a mládeže. Hodně často je tahle situace spojená se změnou hodnotového žebříčku, kdy na prvním místě je pro velkou většinu populace počet materiální statků a precizní pracovní výkon. Mladá populace velice často myslí především sama na sebe, na své osobní potřeby a na druhé nebere ohled. To vede k poškozování druhých lidí za účelem vlastního úspěchu. Z velké většiny případů vzniká agresivita postupně. Může to být z důvodu obranného postavení, z důvodu

¹⁰ Laca, S. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 111-120

¹¹ Poněšický, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. s. 22

¹² www.prozeny.cz, (12. 1. 2012)

dosahování určitých životních cílů, nebo z důvodu uspokojení základních potřeb jedince. Agresivní prvky se v běžném lidském chování, jednání vyskytují v celku normálně. Problém nastává ve chvíli, kdy agresivita natolik zintenzivní, že jsou porušeny dané právní hranice, nebo sociální pravidla.

Agrese

- *Afektivní agrese*, emocionální, impulzivní je většinou neplánovaná a je vyprovokována vnitřním tlakem zranit.
- *Instrumentální agrese* je agrese, která je prostředkem k dosažení jiných neagresivních cílů.
- *Tyranizování, šikanování*, kdy je opakovaně ubližováno po dobu určitého období a znakem je nerovnost sil trýznitele a oběti.

Agrese ve škole

- *Vrstevnická agrese*, vzniká ve školním prostředí, může se zde jednat o tzv. gangy. Je rozšířená především v zahraničí.
- *Agrese proti učitelům*, kdy učitelé hovoří zejména o naprosto nevhodném chování, jako je neplnění povinností, vulgární urážky, slova, chladné chování studentů a také fyzické útoky
- *Agrese učitelů proti studentům*, jedná se nejčastěji o tělesné, nebo ponižující tresty. Můžeme uvést také psychické a fyzické zneužívání a sexuální obtěžování. Tyto případy se však objevují velice zřídka. Tělesné tresty jsou na našich školách zakázané. U pedagogů se vzhledem k jejich profesi předpokládá, že jsou to nenásilní lidé. Tzv. tresty, které učitel v krajním případě užije, jsou z velké části veřejností vnímány, jako disciplinární opatření, a proto bývají pouze velmi zřídka hlášené.¹³

¹³ www.prozeny.cz, (12. 1. 2012)

Pedagogové, vychovatelé vs. děti, mládež/žáci, studenti

Žáci a studenti nemají žádný problém, oproti časům minulým, hovořit s pedagogem o čemkoli a bez ostychu prosazují své názory. Ve výchovném procesu mohou nastat situace, které následně vedou k šikaně pedagoga. Jedná se o situace, kdy pedagog zcela nezaujme svěřence svým výkladem, nebo nejedná se svěřenci, jako s partnery. Zde pak může nastat situace „kdo z koho“. Opakem této situace je stav, kdy je pedagog ke svým svěřencům až příliš kamarádský.

Pokud je **pedagog** ke svým svěřencům **příliš kamarádský a podbízí se jim**, znamená to, že se snaží vylepšit si před svěřenci svoji pozici. Může to skončit také tím, že se zbytečně zesměšní a svoji autoritu vůbec neposílí. Jedná se zde o situace, kdy pedagog otevřeně hovoří o svých osobních záležitostech, či o sexualitě.

Situaci „kdo z koho“ můžeme charakterizovat jako stav, kdy si učitel není schopný vysloužit přirozenou autoritu, a dle toho pak vypadá i samotná vyučovací hodina. Je to v podstatě takový malý boj před tabulí. Vyučující pak používá metody, které žáky ještě více popuzují a jsou k učiteli tím více kritičtí. Přiblížit si tuto situaci můžeme příkladem, kdy učitel zadá v hodině neohlášenou písemku a očekává reakce žáků, studentů.

Teror jen tak pro zábavu nastává v již vyhrocených situacích, kdy děti terorizují svého učitele jen tak pro zábavu. K této tzv. zábavě mají sklony, zejména děti s jistou mírou psychopatických rysů. Ostatní se k nim buď přidají, nebo nemají odvalu danou situaci nějakým způsobem řešit.¹⁴

¹⁴ www.prozeny.cz, (12. 1. 2012)

2. 2 Kyberšikana

Kyberšikana - cyberbullying

Tato forma šikany definuje zneužívání informačních komunikačních technologií, nejvíce se jedná o mobilní telefony a internet, kdy se tyto prostředky používají k činnostem se záměrem někoho poškodit, vyvést z rovnováhy.

Kyberšikana se řadí mezi psychickou šikanu, nepřímou, kde se objevuje i symbolická agrese. Nepůsobí šrámy ani modřiny, ale způsobuje psychické trauma, které není vidět. Psychické rány bývají často hluboké a obtížně léčitelné. Postižený se cítí bezvýznamný, opuštěný, ponížený a naprosto zlomený. Kyberšikana se děje ve virtuálním světě, například mimo školu, či pracoviště. Z tohoto důvodu se s ní oběť setkává i z domova. Kyberšikana využívá oproti například tradiční nepřímé šikaně daleko účinnější zbraně, kterými je především internet a mobilní telefony. Tyto dá se říci přednosti kyberšikany mají na oběť devastující dopady. Těmito prostředky může agresor pronásledovat svoji oběť kdekoli a kdykoli. Není zde úniku, tento druh šikany nekončí odchodem domů, kdy oběť zdánlivě utíká před agresorem. Umístěním materiálu například na internet se publikum baví sledováním utrpení oběti. Moderní technika umožňuje agresorovi, aby zůstal v anonymitě a oběť pak často ani neví, před kým se má bránit. Oběti stačí mnohdy jen jednorázový útok ze strany agresora, kdy si postižený člověk stále znovu a znovu přehrává daný materiál, čte si příslušné komentáře.

Způsoby kyberšikany jsou nevyčerpatelné. Pro příklad se jedná především o zasílání urážlivých SMS a MMS zpráv, rozesílání nejrůznějších fotografií a videí oběti, vytváření internetových stránek, kde je oběť ponižována a urážena, zveřejnění pornografických materiálů oběti, nahrávání ponižování oběti, či nahrávání oběti v nevhodných chvílích a mnoho jiných.

Proces řešení kyberšikany je v mnoha případech vcelku složitý. Jak bylo již zmíněno, kyberšikana se odehrává i mimo ústav, například školu, kde vznikla. Je důležitá především počítačová gramotnost a dostatečná technická připravenost. Spolupracuje se s pracovníky, jako jsou mobilní operátoři, či správci sociálních sítí (Facebook). S těmito pracovníky nebývá problém ve spolupráci při odstraňování příslušných materiálů a celkově v řešení problému, kterým je kyberšikana. I přesto,

že jsou případy, kdy oběť neví, kdo je agresorem, je zaznamenáno daleko více případů, kdy oběť o agresorovi ví, a tudíž je pak dopadení téže osoby o mnoho jednodušší. Také je třeba mít znalosti všeobecné, o všem co se týká šikany.¹⁵

Kyberšikana pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu

Kyberšikana je jeden z nejnovějších fenoménů šikany, a to především ve školství. Je to všeobecně rozšířený problém. Z dospělé populace se kyberšikana nejvíce týká především pracovníků ve výchovně-vzdělávacím procesu, učitelů, vychovatelů. V současné době jsou žáci, studenti velmi temperamentní a pedagog musí stále častěji odolávat psychickým tlakům ze strany žáků, či studentů. Nejsou výjimečné ani fyzické ataky směřované na pedagoga, či vychovatele. Žáci, či studenti například pedagoga nejrůznějšími způsoby provokují a ve chvíli, kdy učitel vyčerpá veškerou trpělivost a lidově řečeno vybuchne, žáci si učitele nahrávají na mobilní telefon. Nahrávky pak k pobavení všech umísťují na internet. V tomto směru jsou nejvíce zneužívány sociální sítě. Velká většina pedagogů je proti navazování přátelství mezi učiteli a studenty, neboť jsou tímto vystavováni kyberšikaně daleko více, než ostatní učitelé. Snížit autoritu pedagoga je pomocí kyberšikany velice snadné.¹⁶

Příklady kyberšikany pedagoga

Na sociální síti facebook byl vytvořen profil s názvem: „Polovina třídy spí, druhá si maluje a učitelka si povídá s tabulí“. Během velmi krátké doby si tato stránka získala více jak 170000. Na této stránce bylo možné zveřejňovat různé fotografie a videa pedagogů, či jiných žáků, studentů. Uživatelé pak tyto příspěvky nevhodně komentovali a bavili se na účet oběti. Tento profil byl již odstraněn.

Student přímo ve vyučování hodil po své učitelce židli, následně ji fyzicky napadl a zkopal. Agresi vyvolala pouze poznámka vyučující a sám svůj čin odůvodnil tím, že mu učitelka šla na nervy. K odpovědnosti za neposkytnutí pomoci osobě v nebezpečí a z porušení práva na soukromí byl ovšem brán i další student, který celý incident natáčel na mobilní telefon a během potyčky hledal co nejlepší místo pro záběr.¹⁷

¹⁵ Kolář., M. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 83-82

¹⁶ www.minimalizacesikany.cz, (20. 12. 2011)

¹⁷ www.nebudobet.cz (20. 12. 2011)

2. 3 Vliv masmédií

Působení masmédií

Pod výrazem masmédiá se rozumí periodický tisk, což jsou noviny a časopisy určené veřejnosti, dále rozhlasové a televizní vysílání, ale také stále více se rozšiřující využívání internetu. Na internetu jsou používány zpravodajské portály, dále akumulace uživatelských příspěvků jako je například youtube, kde zejména děti a mládež uveřejňují svá videa a příspěvky. Dále jsou to nejrůznější autorské bloky a v neposledním také sociální sítě jako je nejznámější facebook. Jedná se v podstatě o historicky a společensky podmíněné formy sociální komunikace, kdy díky technickým, organizačním a distribučním možnostem je neomezené množství adresátů, uživatelů, které jsou využívány jejich velkým počtem. Najdeme zde informace například k orientaci po světě, poučení, nejrůznější informace a návody k jednání a pro velkou většinu populace je to také velký zdroj zábavy.

V současnosti se již velice často zabývají odborníci otázkou, do jaké míry se masová média podílejí na vývoji dětí a mládeže. Jde o zkoumání prosociálních důsledků médií, vliv pornografie a erotických obsahů, vliv reklamy, a na cestě k řešení šikany nejen učitelů a pracovníků ve výchovném procesu také vliv sledování násilných výjevů. Zkoumá se role médií v procesech socializace dítěte, vlivů na představy, do jaké míry je dítě schopno rozlišit realitu a fantazii a u dospívající mládeže se také jedná o vlivy na představy o vlastním těle.¹⁸

Nezáměrné účinky médií:

Účinky mediálního chování na agresivní chování

Dopad mediálních výjevů na sociální strukturu reality

Účinky předpojatosti médií na stereotypizaci

Účinky erotických a sexuálně motivovaných obsahů na postoje a jednání

Jak jednotlivé typy mediálních produktů ovlivňují poznávací činnost, životní styl a vkus

19

¹⁸ Jirák J., Kočoplová B. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2009. s. 21 a 327

¹⁹ www.martinkos.estranky.cz, (12. 1. 2012)

2. 4 Dílčí závěr

V současné době zaznamenává celá Evropa dramatický nárůst kriminality dětí, mládeže a násilí na školách. Násilí není omezené jen na školní prostředí, ale přechází dále i na její okolí, jako jsou domovy mládeže, jiná školní zařízení, zájmová činnost. Násilí probíhá mezi dětmi a pak také násilí na pracovnících výchovného procesu, jako jsou učitelé a ostatní pracovníci v tomto oboru. Otázku bezpečnosti na školách se snaží řešit především pracovníci výchovně-vzdělávacího procesu, vedení, ale pozadu nezůstávají ani rodiče, orgány činné v trestním chování a jiné školské orgány.

Velké nebezpečí, které agrese a šikanování představuje, patří především změna základních životních hodnot, oslabování vůle, narušování mezilidských vztahů, narušování rodinných vztahů, ohrožení pořádku ve městech, ve školách, ohrožení zdraví a bezpečnosti. Je důležité tento problém řešit komplexně, a to především na základě vědeckých poznatků, zkušeností a osvědčených metod.²⁰

Masmédia velmi často informují o násilí na školách a podepisují se tím pod vznik strachu a případných obav z celkové atmosféry na nejen našich školách. Avšak nezdá se, že jsou to právě masmédia, které soustavně prezentují násilí, jako každodenní součást běžného života. Také proto si děti a mládež myslí, že je násilí samozřejmost a postupně si na to zvykají, jako na tzv. společenskou normu. Z tohoto úsudku pak zbývá pouze křůček k tomu, aby začali násilí sami páchat.

²⁰ Laca, S. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, Brno, 2011, s. 107-120

3. Faktory podmiňující šikanu pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu

Šikana učitelů je podmíněna několika faktory:

1. Jedním z těchto faktorů je nedokonalý a nefunkční systém českého práva a jeho vymahatelnosti. Zde pro příklad můžeme uvést situaci, kdy je učitel, či vychovatel fyzicky napaden, je způsobena újma na zdraví a celá věc se řeší jako přešestup. V mnoha případech vyšetřující orgán věc odloží, či se snaží předat škole, aby věc řešila v rámci svých kompetencí. Pro určitou část populace ztratily školní postihy, jako napomenutí, domluva, poznámka, snížené známky z chování význam. Další problém je laxní přístup rodičů a i přes aktivní přístup učitele, ředitele, vychovatele, jde všechna jejich snaha k řešení do ztracena. Na středních školách je ještě ta výhoda, že student může být vyloučen. Ovšem existují i případy, kdy se berou ohledy na financování škol, a každý student může být ekonomickou záchranou školy. Zde se pak studenti nevyklučují.²¹

2. Dalším faktorem je to, že ze školství odchází mnoho odborníků a profesionálů z finančních důvodů. Platy těchto pracovníků jsou většinou podprůměrné, vzhledem k náročnosti tohoto povolání.

3. Problémem je také to, že pedagogický pracovník, či vychovatel není chráněn žádným zvláštním předpisem, nebo chráněn zákonem, jako například veřejní činitelé. Vedení školy většinou řeší problémy, tak aby si rodiče nestěžovali a případ se tak nedostal ještě dále.

4. Učitelé a vychovatelé si v mnoha případech nevědí s tímto fenoménem rady a stává se, že jej přehlížejí. Mnohdy si učitelé právem myslí, že budou vedením školy posuzováni jako neschopní, či nepotřební. Tímto se většina pedagogů v případě psychické, či fyzické šikany ani nepokouší situaci řešit, neboť mají obavu, aby se situace neobrátila nakonec v jejich neprospěch.

²¹ www.sikana.i-extra.net (16. 1. 2012)

5. Faktorem, který není možné přehlédnout, je neschopnost a neprofesionalita určité části pedagogického sboru. Jedná se zde o autoritu, kterou si někteří pedagogové, či vychovatelé, i přes to, že jsou odborníci, nedovedou vytvořit. Autorita samozřejmě úzce souvisí s problémem šikany. Je třeba plně podporovat odborníky a vytvářet podmínky pro jejich fungování. Pracovníci výchovného procesu totiž nemají možnost jak jinak zvládnout svěřence, než dovednostmi v oblasti verbálních schopností, pedagogického umu a přirozenou autoritou.²²

3. 1 Možná řešení agrese dětí a mládeže proti učitelům, vychovatelům.

Škola by neměla upřednostňovat nesmyslné normativy a vedení škol by nemělo držet při studiu studenty jen proto, že jsou důležitými ekonomickými články školy. Tím by se také napomohlo k vyšší úrovni škol. Mnoho škol dnes již neřeší kvalitu, ale vytváří co nejschůdnější podmínky pro přijetí nových studentů.

Dalším prvkem k tomu, aby došlo ke zkvalitnění chování a výuky, by mohlo být snížení počtu žáků, studentů v problémových třídách. Dalším prvkem by mohla být tzv. asistenční služba, kdy do třídy při výuce bude ve třídě další pedagog, či vychovatel. Dítě, které se nevhodně chová, spoléhá do jisté míry na loajalitu svých spolužáků, a tím na jistou míru anonymity. Pokud by byl ve třídě další vychovatel, tak se tato anonymita do jisté míry omezuje.

Rodina je další prvek, a měla by být také zodpovědná za chování dítěte. V jiných státech si s tímto problémem již umějí do jisté míry poradit. Škola by měla mít možnost chránit ostatní děti a pedagogický sbor, před negativním chováním jednotlivců. Jedná se například o dočasné umístění problémového dítěte mimo školu, zde právě nastává důležitá role rodiny.

V řešení agrese dětí a mládeže proti učitelům, vychovatelům je také důležitá tzv. politická aktivnost, kde je třeba aktivní zavedení zákonných norem, týkající se této problematiky. Je běžné, že je pedagog za malý výchovný pohlavek popotahován rodiči, školou a někdy to končí i propuštěním ze zaměstnání. Na druhou stranu pokud žák, student napadne fyzicky svého učitele, je u výchovné komise požádán, aby se takového chování dále vyvaroval. Někteří odborníci poukazují na práva dětí, to však s upevňováním morálky, dodržováním zákonů a práv ostatních občanů nemá nic

²² www.sikana.i-extra.net (16. 1. 2012)

společného. Práva dětí nejsou v rozporu s dodržováním řádů, kázně, školních řádů, které jsou důležité k fungování příslušné instituce, jako je například škola.

K tomu, aby se dospělo k určitému pořádku, čeká nejen naše školství dlouhá cesta. Problémem je také to, že mnoho pedagogů a ostatních pracovníků ve vzdělávacím procesu nevidí ve své činnosti žádnou perspektivu a jen zlomek pedagogických pracovníků vnímá své povolání, jako poslání. Ředitelé škol mnohdy složitě, někdy i marně hledají prostředky k tomu, aby své podřízené pozitivně motivovali. ²³

3. 2 Formy šikany pedagogů a pracovníků vzdělávacího procesu.

Zjevná forma

Je to taková forma, jakou vidáme často například na mobilních telefonech a různých videích. Pedagog, vychovatel, který ztratil svou autoritu, či má problém s jejich vybudováním je nejrůznějšími způsoby zesměšňovaný před celou třídou. Formy této šikany jsou různé, jedná se například o vulgarismy, nerespektování pokynů pedagoga, vychovatele, posmívání, dále pak ničení věcí, či přímé fyzické napadání. Tato forma šikany je v celku dobře prokazatelná, tudíž i na jejím řešení se dá pracovat.

Skrytá šikana

Je obvykle založena na tzv. kompromitujících materiálech. Jedná se o případy, kdy dítě ví o nějakém jednání, či chování pedagoga, vychovatele, které se neslučuje s morálkou, předpisy, nebo snad i zákony. Pedagog, vychovatel například v některé situaci postupoval nestandardně a dítě pak toho skutku využívá pro svou osobu, jako například forma úlevy z něčeho. Na pedagoga je tedy vyvíjen nátlak k přehlížení prohřešků dítěte, či vyžadování zvýhodnění při klasifikaci. Těchto případů je pravděpodobně také nemálo a jejich prokazování je obtížnější. Hlavním důvodem je samozřejmě krytí samotného pedagoga. Žádná výjimka není ani dítě, které využívá a vyhrožuje svými vlivnými rodiči, kteří mají nějaký vliv na samotného zřizovatele výchovného ústavu. ²⁴

²³ www.sikana.i-extra.net (16. 1. 2012)

²⁴ www.sikana.i-extra.net (16. 1. 2012)

3. 3 Problematika a úskalí řešení šikany učitelů a pracovníků ve vzdělávacím procesu

Řešení šikany pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu, provází mnoho podstatných jevů, které mohou celkově ovlivnit boj s tímto problémem.

Podstatný jev, ke kterému dochází čím dál častěji pod tlakem společenského morálního poklesu, je situace, kdy nově nastupující pedagogové, či ostatní pracovníci vzdělávacího procesu, považují za normální to, že se k nim svěřenci chovají nevhodně. Kolegové je v tomto přesvědčení dále utvrzují tím, že se k situaci vyjadřují slovy, "na to si budeš muset zvyknout, to je normální". Z tohoto důvodu jsou pak prvky šikany přehlíženy. Když pak přijde k řešení situace, vedení požaduje nápravu a pedagog pak již není schopen situaci řešit. Končí to buď dalším přehlížením situace, nebo odchodem z výchovného institutu.

Šikanování pedagogů a vychovatelů stále přetrvává, či se dokonce stupňuje. Do dnešní doby se však řešení tohoto jevu nesešlo s žádným uceleným programem, který by se tímto problémem zabýval, či ho dokonce zásadně řešil. Jsou a vznikají různé programy v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, kde se lektoři snaží předat informace a třeba i osobní zkušenosti se šikanou, jak si s tímto problémem poradit.

Tyto kurzy jsou samozřejmě v pořádku, ale problém pak nastává ve chvíli, kdy k danému problému dojde. Závídí na lidském potencionálu, jak je jedinec schopen určitou situaci s konkrétním jedincem vůbec v praxi zvládat. Z tohoto důvodu prakticky není možné utvořit ucelený program, který by toto řešil. Podstatné je také to, že šikana všeobecně, není jev, který by se dal nějakým způsobem vymýtit, jak prevencí, tak jinými prostředky k řešení. Agresoři, aktéři šikanování jsou čím dál vynalézavější ve svém konání a mnohdy hlavní strůjce šikany působí jako druhá, či třetí osoba. Jedná se zde o případy, kdy hlavní agresor zmanipuluje další osoby k šikaně. Mnohdy, když se jedná o útoky na učitele, jsou aktéři někým vyprovokováni a jde jen obtížně dokazovat osoby, které mají na tomto chování své hlavní zásluhy.²⁵

V boji proti šikaně pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu je důležité znát prostředí, ve kterém se toto odehrává. Poznávání prostředí je otázkou delší doby a získávají se tímto teoretické i praktické informace. Pokud přijde řešit situaci odborník, který není přímo zaměstnancem příslušného institutu, má to také své výhody. Prostředí

²⁵ www.sikana.i-extra.net (16. 1. 2012)

školy nezná tak dobře, ale výhodou je především to, že děti osobu přímo neznají a zachovávají k ní větší respekt, než k pracovníkům se kterými se setkávají denně a jsou na ně zvyklí.

Mnoho pracovníků vzdělávacího procesu se o šikaně bojí mluvit. Důvodů je mnoho. Pracovníci šikanu tají z důvodu, že se za tuto situaci stydí, dále se bojí ztráty zaměstnání, ponížení a v neposledním také poničení svého majetku od pomstychtivých dětí. V naší zemi silně klesla autorita pracovníků vzdělávacího procesu, a nejen u nich. Jedná se zde například i o policisty, úředníky a v neposledním i justice. Strach ze šikany je u pedagogů, vychovatelů oprávněný. Bojí se o své zdraví, život, majetek.²⁶

3. 4 Dílčí závěr

Velice důležitým prvkem je zavést prevenci šikany na školách, a pokud se objeví, řešení musí nastat již v počátečním stádiu. Pracovníci vzdělávacího procesu by měli mít důvěru nejen v této oblasti ve vedení příslušného institutu a mít znalosti o dané problematice, znát faktory, formy šikany a možná řešení tohoto patologického chování. Je důležité zainteresovat také policii a vůbec všechny orgány a instituce, které by mohly k eliminaci šikany přispět. Velice důležité je dále zainteresovat do tohoto problému také rodiče. Sledovat se musí také šikana mezi dětmi, kdy už je jen malý kousek k šikaně dospělých. Při odhalení šikany učitele se většinou objeví i dlouhodobá šikana mezi dětmi ve třídě, ve škole.

²⁶ www.sikana.i-extra.net (16. 1. 2012)

4. Práva pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu, uplatňování a porušování

Všeobecně se o právech pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu diskutuje v celku málo. Práva pedagogů zajišťuje například **WCOPT**, což je Světová konfederace učitelské profese. Cílem je chránit učitele, jeho práva, podmínky k práci, rozvíjet osobnost, ochrana profese a další. V roce 1966 byl na ochranu práv učitelů přijatý dokument **Učitelská charta**.

Tato charta se obrací například na postavení učitelů, základní zásady, cíle vyučování, školní politika, příprava na učitelské povolání, vzdělávání učitelů a jiné. Charta mimo jiné také požaduje ochranu učitele před nejrůznějšími činy, které se týkají této profese. Již víme, že ve škole nastávají situace, při kterých jsou porušovány práva učitelů a ostatních pracovníků ve výchovném procesu.²⁷

Situace, které mohou vést k porušování práva pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu:

Chování dětí a mládeže, kde dochází k extrémním projevům, jako jsou křik, nadávky, vykřikování, neúcta k učitelům, nerespektování školního řádu a jiné. Tyto situace vedou pak k nepohodě, napětí a porušování práv učitelů.

Z chování nadřízených a kolegů, kdy obětí jsou pedagogové, vychovatelé, kteří se nějakým způsobem liší od průměru. Může to být laskavé chování k žákům, studentům, či odlišnost v inteligenci. Naopak jsou to pedagogové, kteří nemají schopnost dobře vyučovat a vzdělávat, jsou nespolečenšití a vyhýbají se svým povinnostem. Právě odlišnost může pak být objektem mobbingu, obcházení a neinformování o důležitých věcech na pracovišti. Tímto je pak pedagog postaven na okraj celého pedagogického sboru a je k němu zaujatý negativní postoj.

Ze strany rodičů dětí navštěvujících školu. Zde velkou roli sehraává fakt, že v současné době jsou rodiče velmi citliví na své děti. Častý útok na pedagoga,

²⁷ Bakošová, Z. *Sociální pedagogika jako životní pomoc*. 1. vyd. Bratislava: public promotion, s. r. o., 2008. s. 139-141

vychovatele ze strany rodičů nastává například ve chvíli, kdy se jedná o hodnocení dítěte. Tato situace může z verbálního útoku přejít i k fyzickému napadení a pedagog často opustí své místo a přechází jinam. Tyto situace je třeba řádně prověřit.

Z osobnosti pedagoga, vychovatele, kdy pedagog, vychovatel nevyužívá možností a pomoci k tomu, aby byly uspokojeny profesní, či osobní potřeby. Může to být způsobeno povahou pedagoga, vychovatele, kdy není schopný se prosadit, je plachý, smutný, či řeší příslušné zdravotní problémy. Je zde důležité sebezpoznaní, kdy si pedagog musí uvědomit, o co vše se tímto přístupem obírá.

V současnosti se všechny vládní i nevládní organizace v duchu demokracie zabývají právy dětí a mládeže. Toto je samozřejmě chvályhodné, potřebné a prospěšné. Stejným způsobem by však měla být chráněna práva učitelů a vychovatelů! ²⁸

4. 1 Prevence šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu všeobecně

Základem prevence šikany a násilí na školách a ostatních vzdělávacích institucích je podpora vztahů mezi žáky a učiteli, vychovateli. Účelem efektivní realizace prevence šikanování je podpora solidarity a tolerance, podpora vědomí a sounáležitosti, podpora vytvoření podmínek tak, aby se zapojovali všichni žáci třídy a školy, či různých vzdělávacích skupin, podporování a uplatňování spolupráce mezi dětmi a rozvíjení jejich vzájemného respektu. Dále také rozvíjení jednání v souladu s právními normami a kladení důrazu na právní odpovědnost jedince.²⁹

Je třeba, aby ředitelé škol a jiných výchovných institucí zajistili pracovníkům vzdělání v akreditovaných kurzech, které se věnují problematice šikanování. Důležité je také zajistit dostatek pedagogických pracovníků, kteří zajistí v souladu se školním řádem dohled nad svými svěřenci před vyučováním, v době vyučování, o přestávkách, a dále dle potřeb také při přemísťování dětí. Ředitel má také zajistit, aby učitelé a ostatní pracovníci vzdělávacího procesu byli dostatečně seznámeni s problematikou šikany ve všech směrech. Zvláště důležité je to, aby byla šikana rozpoznána již

²⁸ Bakošová, Z. *Sociální pedagogika jako životní pomoc*. 1. vyd. Bratislava: public promotion, s. r. o., 2008. s. 139-141

²⁹ www.specskoly.cz, (22. 2. 2012)

v počátečním stádiu a nebylo podceňováno jakékoliv nevhodné, nepřijatelné, či agresivní chování dětí a mládeže. Je důležité zajistit také literaturu, která se k problematice šikany vztahuje. Pedagogičtí pracovníci, vychovatelé by měli vést svoje svěřence k osvojování norem mezilidských vztahů a pomáhat rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a také úctu k životu druhého člověka. Ve školním řádu by měla být stanovena jasná pravidla toho, jak se má žák, student chovat a jaké budou za nedodržování řádu udělovány sankce.³⁰

4. 2 Principy řešení šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu

Princip otevřenosti

Je důležité pojmenovat určitý druh šikany a vzniklou situaci netulat, ale prezentovat školu, jako instituci, která se o problém zajímá a řeší ho.

Princip komplexnosti

I přes to, že se problém týká jedné osoby, je důležité, aby se do řešení zapojila celá instituce.

Princip spolupráce

Zde se řešení opírá o řešení situace jako takové, kde se zapojují i ostatní instituce, jako je policie, státní zastupitelství,...)

Princip odbornosti a praktických zkušeností

Řešením by se měla prvotně zabývat osoba k tomuto kompetentní. Tato osoba by měla mít dostatečné teoretické a praktické zkušenosti.

Princip zákonnosti

Personál vzdělávacího institutu by měl být zcela obeznámen, že tulání a vyhýbaní se řešení šikany není v souladu se zákony, normami a ani v souladu s jejich povoláním samotným.

³⁰ www.specskoly.cz, (22. 2. 2012)

Princip objektivnosti

Pedagog by neměl šikanu tajit. V některých případech pedagog záměrně šikanu tají, neboť se obává, že na něho bude nahlíženo jako na špatného pedagoga.

Princip komplexní péče

Zde platí pravidlo, kdy je třeba komplexně pracovat jak s obětí šikany, tak s agresorem.

Princip odpovědnosti a důslednosti

Pracovníci vzdělávacího procesu a pedagogové by si měli uvědomovat účel svého poslání jednat tak, aby jeho jednání bylo ku prospěchu dítěte a dalšího vývoje.

Princip zvýšení sebevědomí oběti

Jde o záměrné setkání oběti a agresora. Jde o to, aby se zvýšilo sebevědomí oběti, tím, že při setkání se oběť přesvědčí, že se již agresora nebojí. Je nejpoužívanější při šikaně mezi dětmi, ale lze aplikovat i při šikaně učitelů. Celé toto setkání musí mapovat odborník na vysoké úrovni.

Princip přítomnosti

Při šikaně učitelů a pracovníků vzdělávacího procesu je dobré, řešit šikanu za přítomnosti dalšího pracovníka, především těch co mají vybudovanou velkou autoritu. U dětí pak postačí přítomnost pedagoga samotného.

Princip kolejality

Vzájemná pomoc a kolejalita mezi pracovníky samotnými. Je důležité, aby se pracovník vzdělávacího procesu uměl svěřit se svými problémy svým kolegům a vedení.³¹

³¹ www.sikana.i-extra.net, (16. 1. 2012)

4. 3 Obecné zásady při řešení šikany

- Rozhovor s obětí šikany
- Nalezení vhodných svědků
- Rozhovor s informátory a svědky individuálně
- Konfrontace informátorů, v případě neshod ve výpovědi
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace agresorů

32

4. 4 Profese sociálního pedagoga ve školním prostředí

Profese sociálního pedagoga může být jistě zařazena do komplexu profesí pomáhajících. Díky svým znalostem, své kompetenci a zručnosti je schopný pracovat jak se skupinami běžné populace, tak i se skupinami, které jsou sociálně znevýhodněny, ohroženy. Sociální pedagog vykonává odborné činnosti v oblasti prevence, intervence, či poskytování poradenství. Jedná se o děti a mládež ohrožené sociálně-patologickými jevy, dále ze sociálně znevýhodněného prostředí, drogově závislé a jinak znevýhodněné děti a mládež, poradenství pro zákonné zástupce ohrožených dětí a ohrožené mládeže. Aktuálně k tématu šikanování pak poradenství v této oblasti, prevence pro pedagogické zaměstnance škol a školských zařízení. Sociální pedagog má úlohu plnit sociální výchovu, podpory prosociálního a etického jednání, chování, sociálně-pedagogickou diagnostiku prostředí a vztahů a prevence sociálně-patologických jevů.

Model profese sociálního pedagoga je v celku složitý a velmi různorodý. Tato práce souvisí z profesí učitele, psychologa a psychoterapeuta.

Kompetence sociálního pedagoga

1. *Všeobecné kompetence* spočívají v pomoci dětem, mládeži a dospělým, kteří mají problém se socializací, pomoci při hledání možnosti zlepšení kvality života dětí, mládeže a rodin prostřednictvím výchovy, vzdělání, prevence a poradenství.

2. *Specifické kompetence*, kam se řadí kompetence vychovatelské, reedukační, poradenské, manažerské a také kompetence v oblasti prevence.³³

³² www.zskuldova, (15. 2. 2012)

³³ Laca, S. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, Brno, 2011. s. 153-164

4. 5 Dílčí závěr

Práva pedagogů zajišťuje WCOPT, což je světová konfederace učitelské profese. Cíle je chránit učitele, jeho práva, podmínky k práci, rozvíjet osobnost, ochrana profese a další. V roce 1966 byl na ochranu práv učitelů přijatý dokument Učitelská charta. Existují situace, které mohou vést k porušování práva pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. Jedná se o situace vycházející z chování dětí a mládeže, z chování nadřízených kolegů, ze strany rodičů dětí navštěvujících školu a v neposledním také z osobnosti pedagoga, vychovatele. Základem prevence šikany a násilí na školách a ostatních vzdělávacích institucích je podpora vztahů mezi žáky a učiteli, vychovateli, podpora vědomí a sounáležitosti, podpora vytvoření podmínek, tak aby se zapojovali všichni žáci třídy a školy, či různých vzdělávacích skupin, podporování a uplatňování spolupráce mezi dětmi a rozvíjení jejich vzájemného respektu. K řešení šikany napomáhají také principy řešení šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu a dodržování obecných zásad při řešení dané problematiky.

Profese sociálního pedagoga je profesí pomáhající. Je schopný pracovat jak se skupinami běžné populace, tak i se skupinami, které jsou sociálně znevýhodněny, ohroženy. Sociální pedagog vykonává odborné činnosti v oblasti prevence, intervence, či poskytování poradenství. Jedná se o děti a mládež ohrožené sociálně-patologickými jevy, dále děti a mládež se sociálním znevýhodněním, práce se zákonnými zástupci a aktuálně k tématu šikanování poradenství, prevence pro pedagogické zaměstnance škol a školských zařízení.

5 Průzkum šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu

5.1 Cíl šetření, stanovení hypotéz

Cíle dotazníkového šetření je zjistit, do jaké míry se pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu setkali při výkonu svého povolání se šikanou ze strany svěřenců. Zkoumány budou jak útoky na vlastní osobu, tak zkušenosti při setkání se se šikanou u svého kolegy a zkušenosti s kyberšikanou. Dále bude posuzována úroveň chování a míra agresivity dětí a mládeže na základních a středních školách a zmapování celkové situace na našich školách ohledně dané problematiky. Dotazníkový průzkum bude také zaměřen na problematiku informovanosti pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu v problematice šikany.

Stanovení hypotéz

- H1: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se v jisté míře během výkonu svého povolání setkali se šikanou.
- H2: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se setkávají s agresivním chováním dětí a mládeže.
- H3: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se většinou v praxi setkali s kyberšikanou.
- H4: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu nejsou dostatečně informováni o prevenci šikany a jejím řešení

5. 2 Použité metody a šetřený soubor

K objektivnímu zjišťování údajů jsem využila průzkumnou metodu dotazníku. Tato metoda umožňuje získat potřebné údaje v poměrně krátkém časovém úseku. Na základě vytyčených cílů jsem vytvořila dotazník, který mi umožní zjistit potřebné informace. Data získaná pomocí dotazníku mají kvantitativní charakter. Výsledky jsou prezentovány slovně, graficky a v tabulkách. Jsou zde uváděny otázky uzavřené i otevřené. Některé otázky vyžadují jednoslovnou odpověď, u některých je možnost více odpovědí a jsou zde v menším počtu zastoupeny i otázky otevřené.

Dotazník je umístěn v přílohách, jako příloha č. 1.

Pro získání dat bylo použito celkem 22 otázek. Otázky byly sestaveny na základě získaných teoretických znalostí při zpracovávání teoretické části. Dotazník vyplňovali učitelé a pracovníci výchovného procesu anonymně. Průzkum byl prováděn na základní škole a na střední škole. Úvod dotazníku je zaměřen na všeobecné informace, jako je pohlaví, věk, předměty, které pedagog vyučuje a typ školy. Další část dotazníku je zaměřena na šikanu, znalosti a zkušenosti pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu s tímto patologickým jevem a v neposledním také zkušenosti s agresivním chováním dětí a mládeže na školách. Závěr dotazníku je zaměřen na případné řešení šikany očima pedagogů a dostupnost informací o šikaně. Dotazník byl zaslán elektronickou formou zástupci ředitele příslušné školy, po schválení pak k ostatním pracovníkům vzdělávacího institutu. Dotazníky vyplňovali učitelé a ostatní pracovníci vzdělávacího procesu na základní a střední škole. Průzkumu se zúčastnilo 52 pedagogů, z toho 11 mužů a 41 žen.

5. 3 Průběh šetření

Průběh šetření

Dotazník byl zpracován pedagogy a vychovateli v průběhu měsíce ledna a února 2012. Po telefonické domluvě byl dotazník elektronicky přeposlán se všemi instrukcemi zástupci ředitele příslušné školy. Po zhlédnutí dotazníku zástupcem ředitele školy byl zaslán ostatním pracovníkům vzdělávacího institutu. Dotazníků bylo zasláno celkem 60, z toho bylo k vyhodnocení použito 52 dotazníků. Šetření bylo anonymní.

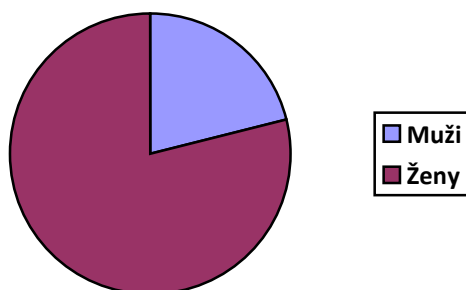
5. 4 Interpretace zjištěných dat

1. Otázka: Pohlaví

Možná odpověď: Muž, Žena

Výsledek:

Muži	11
Ženy	41

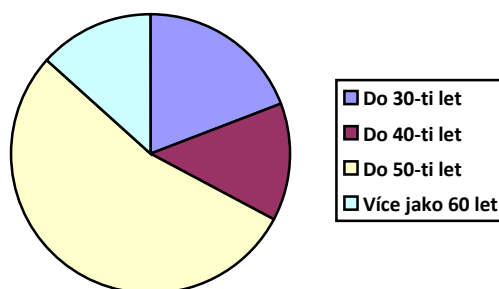
V tomto výsledku je jasně vidět převaha **žen (41)** ve vzdělávacím procesu, čímž apeluji na zmíněný problém nedostatku **mužů (11)** ve vzdělávacím procesu a jejich nezájem o toto povolání.

2. Otázka: Věk

Možná odpověď: Do 30 - ti, do 40 - ti, do 50 - ti, více jak 60 let

Výsledek:

Do 30 - ti let	10
Do 40 - ti let	7
Do 50 - ti let	28
Více jako 60 let	7

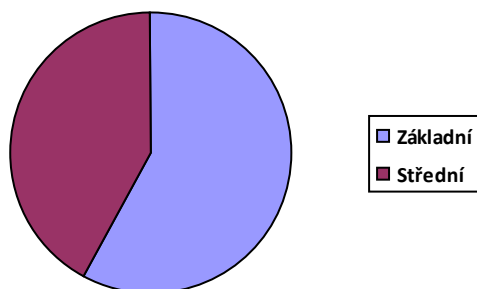
Respondentů do ve věku do 30 - ti let se průzkumu zúčastnilo **10**. Do 40 - ti let, **7 respondentů**, do 50 - ti let **28 respondentů**, což je největší počet a **7 respondentů** je starších 60 - ti let. Tento výsledek je dalším jasným důkazem nezájmu mladých pedagogů o toto povolání. Důvody jsou různorodé, ale nejčastější problémem jsou nízké platy a nedostatečná prestiž tohoto povolání.

3. Otázka: Označte typ školy, na které učíte:

Možná odpověď: Základní, střední

Výsledek:

Základní	30
Střední	22

Průzkumu se zúčastnilo 30 zaměstnanců základní školy a 22 zaměstnanců střední školy.

4. Otázka: Označte předmět, kombinaci předmětů, které učíte:

Výsledek:

Tělesná výchova, zeměpis	2
Český jazyk, dějepis	5
Matematika, fyzika	8
Český jazyk, občanská nauka	1
Tělesná výchova, občanská nauka, základny společenských věd	2
Ekonomika	3
Dějepis, občanská nauka, anglický jazyk	1
Matematika, informatika, přírodopis	1
Výtvarný výchova, občanský nauka	1
Matematika, chemie	1
Tělesná výchova, anglický jazyk	2
Anglický jazyk, dějepis	2
Biologie	2
Chemie, přírodopis	1
První stupeň ZŠ	12
Odborné předměty na SŠ	7

V této otázce byla možnost volné odpovědi.

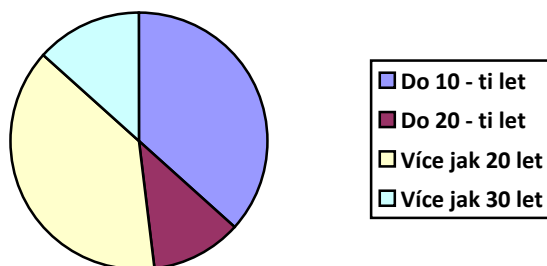
Slovně uvedeny jsou nejvíce uváděné předměty. K nejčastějším předmětům patří matematika a fyzika – **8 respondentů**, český jazyk a dějepis – **5 respondentů** a zúčastnilo se také **12 respondentů** z prvního stupně ZŠ.

5. Otázka: Jak dlouho vykonáváte učitelské povolání:

Možné odpovědi: do 10 - ti let, do 20 - ti let, více jak 20 let, více jak 30 let

Výsledek:

Do 10 - ti let	19
Do 20 - ti let	6
Více jak 20 let	20
Více jak 30 let	7

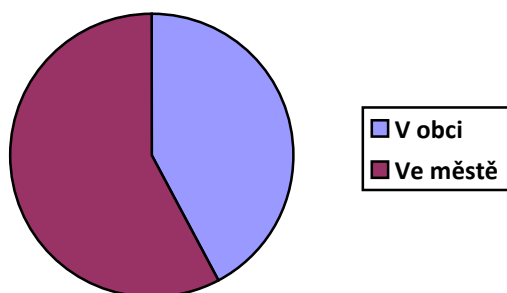
Učitelství povolání vykonává **19 respondentů** do 10 – ti let, **6 respondentů** do 20 – ti let, **20 respondentů** vykonává učitelství povolání více jak 20 let a více jak 30 let vykonává učitelství povolání **7 respondentů**.

6. Otázka: Nachází se vaše škola:

Možné odpovědi: v obci, ve městě

Výsledek:

V obci	22
Ve městě	30

V obci vykonává učitelství povolání 22 respondentů a ve městě 30 respondentů.

7. Otázka: Co je podle vás šikana?

Možné odpovědi: patologické chování, vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva, pronásledování, obtěžování, týrání, nevím

Výsledek:

Patologické chování.	5
Vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva	18
Pronásledování, obtěžování, týrání.	5
Nevím.	2
Patologické chování, vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva.	3
Vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva, pronásledování, obtěžování, týrání.	5
Patologické chování, Vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva, pronásledování, obtěžování, týrání.	11
Patologické chování, pronásledování, obtěžování, týrání.	3

Zde byla možnost více odpovědí. Každý s respondentů má určitou, správnou představu o tom, co je šikana. Nejčastější odpověď: Vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva, odpovědělo **18 respondentů**. Patologické chování, vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva, pronásledování, obtěžování, týrání odpovědělo **11 respondentů**, patologické chování odpovědělo **5 respondentů**, pronásledování, obtěžování, týrání odpovědělo **5 respondentů**, vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva, pronásledování, obtěžování, týrání odpovědělo **5 respondentů**, Patologické chování, vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva, odpověděli **3 respondenti**, patologické chování, pronásledování, obtěžování, týrání odpověděli **3 respondenti** a z celkového počtu 52 respondentů nevěděli **2 respondenti**.

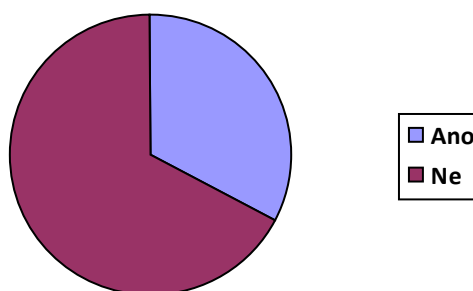
8. Otázka: Setkal, setkala jste se někdy na pracovišti se šikanou ze strany žáků, studentů u svého kolegy?

(pokud ano, pokračujte k otázce č. 9)

Možná odpověď: ano, ne

Výsledek:

Ano	17
Ne	35

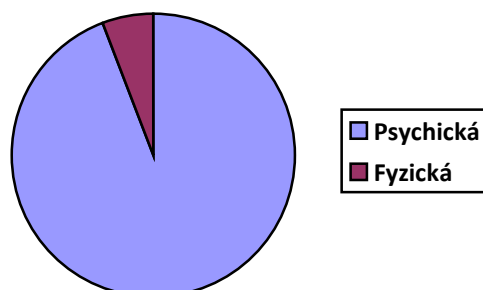
Na pracovišti u svého kolegy se se šikanou setkalo **17 respondentů**. **35 respondentů** se se šikanou u svého kolegy na pracovišti nesetkalo.

9. Otázka: O jaký druh šikany se jednalo?

Možná odpověď: psychická, fyzická

Výsledek:

Psychická	16
Fyzická	1

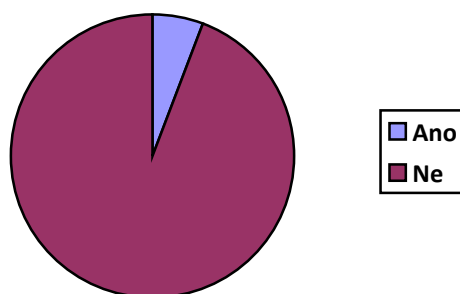
Z celkového počtu 17 – ti, převažuje šikana psychického rázu, kdy se s touto formou šikany u svého kolegy setkalo **16 respondentů**, s fyzickou pak **1 respondent**.

10. Otázka: Stal, stala jste se někdy Vy osobně obětí šikany ze strany žáků, studentů? (pokud ano, pokračujte k otázce č. 11)

Možné odpovědi: ano, ne

Výsledek:

Ano	3
Ne	49

Obětí šikany ze strany žáků, studentů se z celkového počtu 52 respondentů stali **3 respondenti**, **49 respondentů** nemá se šikanou osobní zkušenosti.

11. Otázka: O jaký způsob šikany se jednalo?

Možná odpověď: psychická, fyzická

Výsledek:

Psychický	3
Fyzická	0

S psychickou šikanou se setkali 3 zúčastnění a s fyzickou šikanou 0 zúčastněných.

12. Otázka: Z jakého důvodu si myslíte, že si Vás aktér, aktérka vybral, vybrala?

Výsledek:

Dle nevhodných poznámek žáka zřejmě postava a nevhodný oděv.	1
Celkové patologické chování žáka	2

V této otázce byla možnost otevřené odpovědi. Oběti šikany se respondenti, dle svého uvážení stali z důvodu celkového patologického chování žáka: **2 respondenti**, zřejmě postava a nevhodný oděv: **1 respondent**.

13. Otázka: Jakým způsobem jste se proti šikaně bránil, bránila?

Výsledek:

Snažila jsem se mluvit se studentem a vysvětlit mu případné následky jeho chování.	1
Kázeňský trest, předvolání k řediteli školy a pozvání rodičů do školy.	1
Informování se o dané problematice v příslušné literatuře.	1

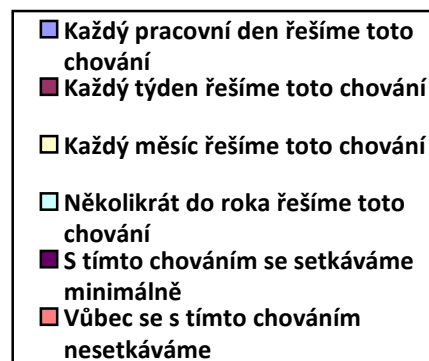
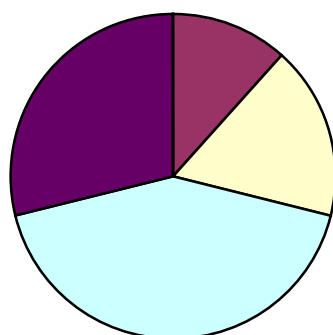
V této otázce byla možnost volné odpovědi. Odpověď: snažila jsem se mluvit se studentem a vysvětlit mu případné následky jeho chování – **1 respondent**, kázeňský trest, předvolání k řediteli školy a pozvání rodičů do školy – **1 respondent**, informování se o dané problematice v příslušné literatuře – **1 respondent**.

14. Otázka: Jak často se setkáváte na pracovišti s agresivním chováním dětí a mládeže?

Možné odpovědi: každý pracovní den řešíme toto chování, každý týden řešíme toto chování, každý měsíc řešíme toto chování, několikrát do roka řešíme toto chování, s tímto chováním se setkáváme minimálně, vůbec se s tímto chováním nesetkáváme.

Výsledek:

Každý pracovní den řešíme toto chování	0
Každý týden řešíme toto chování	6
Každý měsíc řešíme toto chování	9
Několikrát do roka řešíme toto chování	22
S tímto chováním se setkáváme minimálně	15
Vůbec se s tímto chováním nesetkáváme	0

Ve výsledku šetření této problematiky je jasně vidět, jak často se pedagogové, vychovatelé setkávají s agresivním chováním dětí a mládeže. Výsledek považují za alarmující. Odpovědi: několikrát do roka řešíme toto chování – **22 respondentů**, s tímto chováním se setkáváme minimálně – **15 respondentů**, každý měsíc řešíme toto chování – **9 respondentů**, každý týden řešíme toto chování – **6 respondentů**, každý pracovní den řešíme toto chování – 0 respondentů, vůbec se s tímto chováním nesetkáváme – 0 respondentů.

15. Otázka: Co podle Vás vede děti a mládež k agresivnímu chování?

Možná odpověď: vliv rodiny, vliv současného trendu liberální výchovy, vliv masmédií, neprofesionalita pedagogů, nevím

Výsledek:

Vliv rodiny	3
Vliv současného trendu liberální výchovy	5
Vliv masmédií	2
Neprofesionalita pedagogů	0
Nevím	1
Vliv rodiny, vliv současného trendu liberální výchovy, vliv masmédií	18
Vliv rodiny, vliv současného trendu liberální výchovy	4
Vliv rodiny, vliv masmédií	8
Vliv rodiny, vliv současného trendu liberální výchovy, vliv masmédií, neprofesionalita pedagogů	6
Vliv současného trendu liberální výchovy, vliv masmédií	5

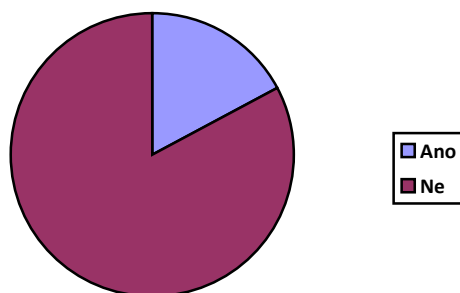
Možnosti odpovědí k této otázce bylo více a respondenti mají v celku jasno o tom, co může vést děti a mládež k agresivnímu chování, což považuji za pozitivní aspekt v otázce případného dalšího řešení šikanování na příslušném pracovišti. Odpovědi: vliv rodiny, vliv současného trendu liberální výchovy, vliv masmédií – **18 respondentů**, vliv rodiny, vliv masmédií – **8 respondentů**, vliv rodiny, vliv současného trendu liberální výchovy, vliv masmédií, neprofesionalita pedagogů **6 respondentů**, vliv současného trendu liberální výchovy, vliv masmédií – **5 respondentů**, vliv současného trendu liberální výchovy – **5 respondentů**, vliv rodiny, vliv současného trendu liberální výchovy – **4 respondenti**, Vliv rodiny – **3 respondenti**, vliv masmédií **2 respondenti**, nevím – **1 respondent**, neprofesionalita pedagogů - 0 respondentů.

16. Otázka: Setkal, setkala jste se někdy na pracovišti s kyberšikanou? Řešil se u Vás na pracovišti tento případ?

Možná odpověď: ano, ne

Výsledek:

Ano	9
Ne	43

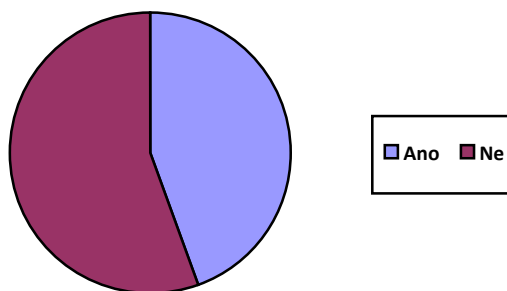
I přesto, že počet respondentů, kteří se setkali s tímto relativně novým druhem šikany, není vysoký, je vidět, že se tato forma šikany dostává do povědomí na našich školách. S kyberšikanou se z celkového počtu 52 respondentů setkalo **9 respondentů**, **43 respondentů** se s kyberšikanou neseťkalo.

17. Otázka: Měl, měla jste někdy možnost shlédnout příslušné video?

Možná odpověď: ano, ne

Výsledek:

Ano	4
Ne	5

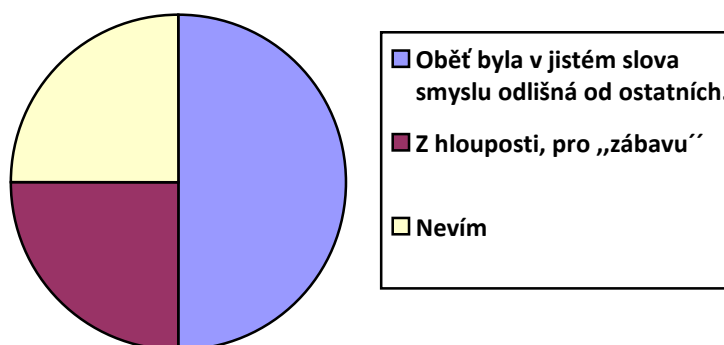

Příslušné video měli možnost shlédnout **4 respondenti**, nemělo – **5 respondentů**.

18. Otázka: Z jakého důvodu si myslíte, že si agresor svoji oběť vybral?

Výsledek:

Oběť byla v jistém slova smyslu odlišná od ostatních.	2
Z hlouposti, pro „zábavu“	1
Nevím	1

V této otázce byla možnost volné odpovědi. Odpovědi: Oběť byla v jistém slova smyslu odlišná od ostatních – **2 respondenti**, z hlouposti, pro „zábavu“ – **1 respondent**, nevím – **1 respondent**. Přestože nebyl počet vyslovených k této otázce vysoký, můžeme zde pozorovat jeden z hlavních důvodů, kdy dochází k šikaně, a to je odlišnost oběti, v jistém slova smyslu.

19. Otázka: Z jakého důvodu si myslíte, že dochází k šikanování učitelů ze strany žáků?

Možné odpovědi: chyba na straně žáka, chyba na straně rodičů, chyba na straně učitele, vliv masmédií, sociální situace rodiny agresora, demografické vlivy, nevím

Výsledek:

V této otázce měli respondenti možnost určit více možností, kdy všech šest možných důvodů bylo správně. Z odpovědí je zřejmé, že každý pedagog/vychovatel má v rámci svých individuálních zkušeností jasno, co může být příčinou šikany pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. 28 respondentů využilo možnosti použít všechny nabízené odpovědi. Dále se nejvíce respondenti odkazovali na chyby na straně rodičů, žáka a vliv masmédií, méně často pak na sociální situaci rodiny, demografické vlivy a na chyby ze strany učitele.

20. Otázka: Jaké opatření by podle Vás bylo vhodné k omezení šikany pedagogů a vychovatelů ze strany žáků, studentů?

V této otázce byla možnost volné odpovědi.

Výsledek:

Posílit pravomoc učitele, více mužů ve školství smlouvy mezi rodiči a školou, zvýšit celkovou prestiž pedagogů, či vychovatelů.	13
Profesionalita pedagogů, vyšší společenské a finanční ohodnocení, posílit pravomoc pedagoga, vychovatele.	4
Každý pedagog, vychovatel by si měl sám vytvořit dostatečnou autoritu.	3
Omezení přístupu na internet-sociální sítě, zákaz mobilních telefonů ve škole, přísnější postihy, přísnější trestnost dětí a mládeže za jejich problematické chování, hlubší možnost spolupráce s policií a úřadem sociální péče.	7
Více mužů ve školství, zvýšená trestnost a postihy problematického chování dětí a mládeže.	5
Podpora vedení školy a vhodné kurzy pro začínající pedagogy, vychovatele na danou problematiku, zřízení poradenské linky pro pedagogy, vychovatele, spolupráce kolektivu.	3
Změna přístupu rodičů, výchova rodičů, zvýšení pravomocí školy, pedagoga, či vychovatele, Finanční postihy rodičů, dětí a mládeže za problematické chování	5
Nevím	12

Respondenti měli v této otázce možnost volné odpovědi. Nejvíce se respondenti ubírali k opatřením založených na posílení pravomoci učitele, více mužů ve školství, smlouvy mezi rodiči a školou, zvýšit celkovou prestiž pedagogů, či vychovatelů, kdy se k této možnosti opatření přiklonilo **13 respondentů**. Další opatření vhodné k omezení šikany pedagogů a vychovatelů ze strany žáků, studentů by dle respondentů mohlo být omezení přístupu na internet-sociální sítě, zákaz mobilních telefonů ve škole, přísnější postihy, přísnější trestnost dětí a mládeže za jejich problematické

chování, hlubší možnost spolupráce s policií a úřadem sociální péče – **7 respondentů**, další možnosti jsou například zaměstnat více mužů ve školství, zvýšená trestnost a postihy problematického chování dětí a mládeže - **5 respondentů**, změna přístupu rodičů, výchova rodičů, zvýšení pravomocí školy, pedagoga, či vychovatele, finanční postihy rodičů, dětí a mládeže za problematické chování – **5 respondentů**, profesionalita pedagogů, vyšší společenské a finanční ohodnocení, posílit pravomoc pedagoga, vychovatele – **4 respondenti**, každý pedagog, vychovatel by si měl sám vytvořit dostatečnou autoritu – **3 respondenti**, podpora vedení školy a vhodné kurzy pro začínající pedagogy, vychovatele na danou problematiku, zřízení poradenské linky pro pedagogy, vychovatele, spolupráce kolektivu – **3 respondenti**. Neodpovědělo, nebo nevědělo **12 respondentů**.

21. Otázka: Jaké opatření proti šikaně fungují u Vás na pracovišti?

Výsledek:

Spolupráce s rodiči, výchovná komise, psycholog, speciální pedagog, metodik prevence, výchovný poradce, třídnické hodiny, kázeňské tresty, dozor pedagogů a vychovatelů, pravidelné třídnické hodiny, spolupráce zaměstnanců vzdělávacího institutu.	19
Precizní školní řád.	6
Preventivní přednášky pro pedagogy, vychovatele, tak pro děti a mládež.	4
Dostatečná komunikace s žáky a studenty k dané problematice.	3
Intelligence na straně školy, tradice školy, včasná a razantní reakce v případě nutnosti řešení dané problematiky.	1
Důsledné postihy.	3
Nevím, neodpovědělo	16

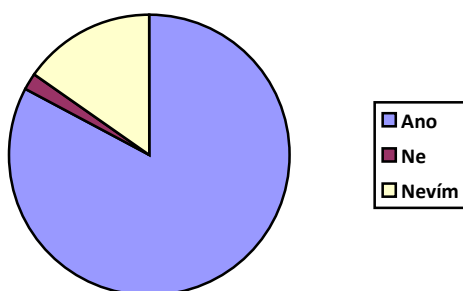
V této otázce byla možnost volné odpovědi. Nejčastější odpovědi: spolupráce s rodiči, výchovná komise, psycholog, speciální pedagog, metodik prevence, výchovný poradce, třídnické hodiny, kázeňské tresty, dozor pedagogů a vychovatelů, pravidelné třídnické hodiny, spolupráce zaměstnanců vzdělávacího institutu – **19 respondentů**, precizní školní řád – **6 respondentů**, preventivní přednášky pro pedagogy, vychovatele, tak pro děti a mládež – **4 respondenti**, dostatečná komunikace s žáky a studenty k dané problematice – **3 respondenti**, důsledné postihy – **3 respondenti**, intelligence na straně školy, tradice školy, včasná a razantní reakce v případě nutnosti řešení dané problematiky – **1 respondent**, nevím, neodpovědělo – **16 respondentů**.

22. Otázka: Máte dostatek informací od vedení školy, kam se obrátit v případě potřeby, případně jak řešit problém týkající se šikany vyučujících a ostatních pracovníků vzdělávacího procesu?

Možná odpověď: ano, ne, nevím

Výsledek:

Ano	43
Ne	1
Nevím	7

Výsledek považuji za pozitivní, **43 respondentů** z celkových 52 respondentu je dostatečně informováno o dané problematice, nevím – **7 respondentů**, odpověď ne zvolil **1 respondent**.

5. 5 Dílčí závěr

Obecná východiska výsledků průzkumu

Šikana pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu je v současnosti aktuální téma na velké většině škol. S tím samozřejmě přímo souvisí agrese a agresivita dětí a mládeže, která oproti časům minulým značně vzrostla.

Vyhodnocení dotazníku:

Z výsledků vyplynulo několik zásadních informací, kdy nejvíce pracovníků vzdělávacího procesu vykonává povolání více jak dvacet let. Z tohoto výsledku je patrné, že velká většina mladší generace potencionálních pedagogů, vychovatelů dává přednost jinému, lépe placenému povolání, zaměstnání. Většina respondentů uvedla, že má zkušenost se šikanou u svého kolegy, podstatně méně pak přímou osobní zkušenost. Na základě tohoto výsledku mohu konstatovat potencionální problém, který souvisí s obavou pedagogů, vychovatelů o tomto problému veřejně hovořit. Alarmující výsledek přináší řešení z oblasti agresivity dětí a mládeže, kdy zkušenosti s řešením agresivního chování dětí a mládeže udává velká část respondentů. Z tohoto vyplývá skutečnost poukazující na negativní vztahy žáků, studentů se svými učiteli, vychovateli. S kyberšikanou se setkalo 9 oslovených respondentů, což je z celkového počtu oslovených vysoký počet. 4 respondenti měli možnost zhlédnout příslušné video. Z oblasti prevence a řešení tohoto sociálně patologického jevu vyplynuly v celku příznivé výsledky, kdy je velká část respondentů obeznámena s opatřeními k prevenci, omezením, či řešením šikany ze strany žáků, studentů na příslušném pracovišti. Několik respondentů se k tomuto dotazu nevyjádřilo, což vyjadřuje skutečnost, že se s tímto sociálně patologickým jevem osobně nesečkali a tudíž tyto informace nevyhledávají.

Zhodnocení stanovených hypotéz:

H1: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se během výkonu svého povolání setkali se šikanou.

Hypotéza číslo jedna, se potvrdila z části, se šikanou se setkala asi 1/3 respondentů.

H2: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se setkávají s agresivním chováním dětí a mládeže.

Hypotéza číslo dvě, se potvrdila. Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se s agresivním chováním dětí a mládeže setkávají velice často.

H3: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se většinou v praxi setkali s kyberšikanou.

Hypotéza číslo tři se zcela nepotvrdila. Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu se s kyberšikanou většinou neseťkali.

H4: Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu nejsou dostatečně informováni o prevenci šikany a jejím řešení.

Hypotéza číslo čtyři, se nepotvrdila. Pedagogové a vychovatelé ve vzdělávacím procesu jsou dle průzkumu dostatečně informováni o prevenci šikany a jejím řešení.

Možné způsoby využití ve vzdělávacím systému:

Výsledky průzkumu mohou posloužit pracovníkům ve vzdělávacím systému, především pokud se problém týká příčin šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. Je zde také možnost zjištění vlivů, které mohou k šikaně vést a zjištění opatření, které mohou vést k omezení výskytu tohoto sociálně patologického jevu nejen v našem vzdělávacím systému.

Závěr

Pod pojmem šikanování pedagogů a pracovníků ve vzdělávacím procesu si každý člověk dovede jistě představit alespoň několik situací, které s tímto patologickým chováním souvisejí. Ne však každý, dovede opravdu jasně konstatovat celkovou složitost této problematiky. Při podrobné analýze získaných dat, které byly získány na základě vyplněných dotazníků od pedagogů a ostatních pracovníků vzdělávacího institutu, jsem si měla možnost uvědomit mnoho závažných momentů, které se v pojmu šikany ukrývají.

Je velmi důležité šikanu rozpoznat ihned v jejím počátku a řešit jí neodkladně, aby se toto patologické chování dále nestupňovalo, což jsem si uvědomila především ze studia uvedené literatury a internetových zdrojů. Pokud je pedagog, či vychovatel obětí šikany, vykládáme si podobu situace šikanování zřejmě každý po svém. Smýšlení populace v této oblasti je také do jisté míry ovlivněno vlivem masových médií a každý z nás měl jistě možnost za svůj život vidět nejeden film, či seriál, který měl s touto problematikou co dočinění. Pro příklad mohu uvést český film *Gympl* z roku 2007.

Šikana není pouze záležitost jedince, ale dotýká se také jeho blízkého i širokého sociálního prostředí. Vzhledem k tomu, že jsem studentkou pedagogického oboru a při studiu jsem měla možnost úspěšně absolvovat doplňující pedagogické studium, bylo pro mě dané téma jasnou volbou.

Z použité literatury mohu uvést především autora Dr. Michala Koláře, který ve svých odborných knihách, dle mého názoru precizně zpracoval poznatky týkající se šikany nejen pedagogů a vychovatelů. Na téma šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu jsou velmi jasně a přehledně zpracovány články na webových stránkách, které pro zpracování mé bakalářské práce měly velký přínos. Ještě před několika málo lety bylo dané téma, dá se říci téměř tabu. V současné době jsem vzhledem k množství literatury a dostupných obsáhlých článků na webových stránkách přesvědčena, že problém šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu již není problém neznámý, či nedostatečně ošetřený.

Jak již z názvu práce vyplývá, byl průzkum k bakalářské práci zaměřen na pracovníky vzdělávacího institutu, a to jak základní školy, tak školy střední. Obtížnost tohoto povolání, vzhledem k dané problematice je o to těžší, neboť pedagog, či vychovatel stojí každodenně tváří v tvář tomuto patologickému jevu, šikaně.

Vzhledem k výsledkům získaných v průzkumu bakalářské práce mohu konstatovat fakt, kdy v celku vyšší množství respondentů zažilo na pracovišti agresivní chování, šikanování ze strany svěřenců u svých kolegů. Oproti tomu výsledek, kdy respondenti odpovídali na otázku týkající se osobního setkání se šikanou, kdy osobní zkušenost uvedlo minimum oslovených. Pedagogové, vychovatelé ve velké míře upozorňují na vcelku časté řešení agresivního chování dětí a mládeže na vzdělávacích institucích. Nutno upozornit na snižující se věkovou hranici mladých agresorů. Mohu konstatovat, že většinová část respondentů, je dostatečně s tímto patologickým jevem seznámena a na příslušném pracovišti fungují příslušná preventivní opatření.

S vedením příslušného vzdělávacího institutu, byla velice dobrá spolupráce. Byla jsem upozorněna na problém, že se mezi pedagogickým sborem najdou jedinci, kteří se o tématu šikanování zdráhají hovořit. Počet vyplněných dotazníků byl však v celku uspokojivý a věřím, že díky dobré spolupráci mezi pracovníky vzdělávacího procesu a součinnosti příslušných oprávněných orgánů, institucí se v budoucnu šikanu podaří co možná nejvíce minimalizovat.

Obor sociální pedagogika s problematikou šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu a také se šikanou obecně úzce souvisí. Pedagogika, je věda o výchově a výchova je úzce spojována se vzděláváním, kdy v této souvislosti nejčastěji uvádíme termín výchovně-vzdělávací proces. Dále mohu uvést souvislosti z oblasti právní, z oblasti sociologické a také z oblasti psychologické. Přínos práce vidím zejména v jasném popsání dané problematiky, seznámení s problematikou agrese na školách a seznámením s principy řešení šikanování pedagogických pracovníků a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. Z praktické části považuji za důležité především výsledky z oblasti průzkumu šikanování pedagogů a vychovatelů na našich školách a výsledky z oblasti zkoumání problematiky agresivity dětí a mládeže na našich školách. Vzhledem k výše zmíněným výsledkům mohou práci využít k získání informací především pedagogové, vychovatelé a ostatní pracovníci vzdělávacího procesu. Dále také rodiče dětí a mládeže, kteří daný problém řeší, v rámci prevence, nebo rodiče, kteří se s tímto sociálně patologickým jevem již setkali.

V závěru mé práce bych chtěla vyslovit úctu a obdiv ke všem, kteří se s fenoménem šikany nejen pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu snaží

bojovat, neboť předcházení a včasná diagnostika tohoto sociálně patologického jevu jsou velmi obtížné. Dále bych zmínila osobnost samotného pedagoga, vychovatele, kdy práce ve vzdělávacím procesu je velmi nelehkou a složitou záležitostí. Často se tito lidé v tomto povolání setkávají s kritikou a nevolí ze strany široké veřejnosti. Každý by si měl uvědomit náročnost tohoto povolání, které vyžaduje plné nasazení jak po stránce profesní, tak po stránce osobnostní.

Resumé

Cílem práce bylo seznámit se s danou problematikou a zmapovat, vystihnout podstatu nebezpečného společenského jevu, šikany, konkrétně šikanování pedagogů a pracovníků ve vzdělávacím procesu. Tento druh šikany má svoje specifika. Rozbor těchto specifik má za úkol přiblížit čtenářům složitost, tohoto závažného společensky patologického jevu a negativní, celoživotní dopad na zúčastněné osoby, v tomto případě právě pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. Práce je rozdělena do pěti základních kapitol a jednotlivých podkapitol.

První kapitola je zaměřena na pojmové vymezení šikany jako takové, jsou zde popsány také druhy a stupně šikany.

Druhá kapitola popisuje aktuální téma násilí na školách a s tím samozřejmě spojenou agresi a agresivitu. Dále je zde zpracované aktuální téma kyberšikany, součástí jsou i příklady kyberšikany pedagoga. Závěr této kapitoly poukazuje na problematiku možného negativního vlivu masmédií na děti a mládež, především v oblasti násilí a agresivního jednání.

Třetí kapitola zahrnuje faktory podmiňující šikanu pedagogů a vychovatelů vzdělávacího procesu, možná řešení agrese dětí a mládeže proti učiteli, či vychovateli, dále formy šikany pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu a v závěru kapitoly je popsána problematika a úskalí řešení šikany učitelů a pracovníků ve výchovném procesu.

Ve čtvrté kapitole je pojednáváno o právech pedagogů a vychovatelů, jejich uplatňování a porušování. Jsou zde také jednotlivě popsány situace, které mohou vést k porušení práva pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. Důležité je také zpracování části, která se věnuje všeobecnému náhledu na prevenci šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu a principům řešení tohoto sociálně patologického chování. V závěru kapitoly jsou popsány všeobecné zásady při řešení šikany a profese sociálního pedagoga ve školním prostředí.

Pátou, závěrečnou kapitolu tvoří empirická část, v níž je popsán cíl bakalářské práce, jsou zde také hypotézy a především zpracování dat, získaných pomocí dotazníku.

Anotace

Jako téma mojí bakalářské práce jsem si vybrala Šikanování pedagogů a vychovatelů ve vzdělávacím procesu. Cílem práce je především seznámení se s tímto sociálně patologickým jevem – šikanou a upozornit na nebezpečí, které se pod tímto pojmem skrývá. Následky šikany si aktéři tohoto patologického jevu nesou po celý život. K získání potřebných dat jsem použila průzkumnou metodu dotazníku. Vlastní šetření bylo prováděno mezi pedagogy a vychovateli na základní a střední škole. Průzkum byl zaměřen především na osobní zkušenosti se šikanou, kyberšikanou, na zkušenosti s agresivním chováním dětí, mládeže a také na informace o dostupnosti prostředků k případnému řešení šikany na pracovišti. Nejdůležitějším prvkem předcházení a rozšiřování šikany je prevence a efektivní přístup při řešení tohoto sociálně patologického chování. Je také velmi důležitá součinnost s dalšími institucemi, které jsou kompetentní k řešení tohoto sociálně patologického jevu.

Klíčová slova

Šikana, šikanování, kyberšikana, agresor, oběť, prevence, agrese, agresivita.

Annotation

This graduation thesis deals with Harrasment of teachers and educators in the educational process. This thesis aims to familiarize with the social-pathological problem – harrasment and warns about violence, which harrasment can cause. Participants of this pathological problem deal with results of harrasment for whole life. I used a fact finding method to reach useful information. The real research was realized among teachers and educators at grand and secondary schools. The research was concentrated mainly on personal experience with harrasment, cyberharassment, on experience with aggressive behaviour of children, youngsters and on information about how to solve problems with harassment in a workplace. The most important component of the prevention is an effective approach when solving this social-pathological behaviour. It is very necessary to cooperate with other institutions, which are responsible for dealing with the social phonomenom.

Key words:

harassment, cyberharassment, agresor, victim, prevention, aggression

Seznam literatury

1. Bakošová, Z. *Sociální pedagogika jako životná pomoc*. 1. vyd. Bratislava: public promotion, s. r. o., 2008. 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3
2. Fieldová, M. E. *Jak se bránit šikaně*. 1.vyd. Praha: Ikar, 2009, 312 s. ISBN 978-80-249-1176-2
3. Jiráček, J., Kočoplová, B. *Masová média*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 416 s. ISBN 978-80-7367-466-3
4. Kolář, M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 256 s. ISBN 80-7367-014-3
5. Kolář, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 978-80-7367-871-5
6. Laca, S. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, Brno, 2011, 211 s. ISBN 978-80-87182-19-2
7. Poněšický, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha: Triton 2004, 226 s. ISBN 80-7254-593-01
8. Říčan, P., Janošová, P. *Jak na šikanu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010, 155 s. ISBN 978-80-247-2697-7
9. Vágnerová, K. *Minimalizace šikany- praktické rady pro rodiče*. 1 vyd. Praha: Portál, 2009, 152 s. ISBN 978-80-7367-611-7.
10. www.prozeny.cz
11. www.minimalizacesikany.cz
12. www.martinkos.estranky.cz
13. www.nebudobet.cz
14. www.sikana.i-extra.net
15. www.specskoly.cz

16. www.zskuldova

17. www.instinkt.tyden.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Případy šikanování pracovníků ve vzdělávacím procesu

Příloha č. 1

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Lenka Brázdová, DiS., a jsem studentkou oboru sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V rámci realizace mé bakalářské práce na téma Šikana učitelů a pracovníků ve výchovném procesu, provádím dotazníkové šetření mezi učiteli základní a střední školy. Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci při vyplnění níže uvedeného dotazníku. Následuje 22 jednoduchých otázek. Časový rámec je individuální. Vámi zvolenou odpověď vyznačte, do otevřených otázek prosím vpisujte libovolné odpovědi. U několika otázek je možnost zaškrtnout více odpovědí. Dotazník je anonymní. Všechny údaje budou použity pouze pro zpracování této bakalářské práce. Předem mnohokrát děkuji za Vaši ochotu a čas.

1. Pohlaví

- Žena
- Muž

2. Věk

- Do 30 - ti let
- Do 40 - ti let
- Do 50 - ti let
- více jak 60 let

3. Označte typ školy, na které učíte:

- Základní
- Střední

4. Označte předmět, nebo kombinaci předmětů, které učíte:

5. Jak dlouho vykonáváte učitelské povolání:

- do 10 - ti let
- do 20 - ti let
- více jak 20 let
- více jak 30 let

6. Nachází se vaše škola:

- v obci
- ve městě

7. Co je podle vás šikana?

- patologické chování
- vztah, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva.
- pronásledování, obtěžování, týrání
- nevím

8. Setkal, setkala jste se někdy na pracovišti se šikanou ze strany žáků, studentů u svého kolegy, kolegyně?

- ano (pokud ano, pokračujte k otázce č. 9)
- ne

9. O jaký druh šikany se jednalo?

- psychická
- fyzická

10. Stal, stala jste se Vy osobně obětí šikany ze strany žáků, studentů?

- ano (pokud ano, pokračujte k otázce č. 11)
- ne

11. O jaký způsob šikany se jednalo?

- psychická
- fyzická

12. Z jakého důvodu si myslíte, že si Vás aktér, aktérka vybral?

13. Jakým způsobem jste se proti šikaně bránil, bránila?

14. Jak často se setkáváte na pracovišti s agresivním chováním dětí a mládeže?

- každý pracovní den řešíme toto chování
- každý týden řešíme toto chování
- každý měsíc řešíme toto chování
- několikrát do roka se s tímto chováním setkáváme
- s tímto chováním se setkáváme minimálně
- vůbec se s tímto chováním nesetkáváme

15. Co podle vás vede děti a mládež k agresivnímu chování?

- vliv rodiny
- vliv současného trendu liberální výchovy
- vliv masmédií
- neprofesionalita pedagogů
- nevím

16. Setkala jste se na pracovišti s kyberšikanou? Řešil se u Vás na pracovišti tento případ?

- ano
- ne

17. Měl, měla jste někdy možnost shlédnout příslušné video?

- ano
- ne

18. Z jakého důvodu si myslíte, že si agresor svoji oběť vybral?

19. Z jakého důvodu si myslíte, že dochází k šikanování učitelů ze strany žáků?

- chyba na straně žáka
- chyba na straně rodičů
- chyba na straně učitele
- vliv masmédií
- sociální situace rodiny agresora
- demografické vlivy
- nevím

20. Jaké opatření by podle Vás bylo vhodné k omezení šikany učitelů ze strany žáků, studentů?

21. Jaká opatření proti šikaně fungují u Vás na pracovišti?

22. Máte dostatek informací od vedení školy, kam se obrátit v případě potřeby, případně jak řešit problém týkající se šikany vyučujících a ostatních pracovníků ve výchovném procesu?

- ano
- ne
- nevím

Příloha č. 2

Marta byla vždycky trochu nervák, ale jinak pohodová holka," vzpomíná na svou bývalou studentku a později učitelku na základní škole v jedné středočeské vesnici její známá, devětapadesátiletá Jarmila. „Její slabost ale vycítily starší žáčky a začaly si na ni čím dál víc dovolovat. Běžně ji urážely slovy, že taková stará škatule už dávno nemenstruuje." Vedení školy na její stížnosti nereagovalo a Marta se nakonec psychicky zhroutila. „Tři čtvrtě roku strávila na nemocenské, poté dala výpověď," vypráví Jarmila okolnosti případu, jehož pozadí kvůli stále nezacelené ráně na duši odmítla sama kantorka osobně komentovat.

A zatímco Marta trpí fobiemi a panickou úzkostí, samotní útočníci si důsledky svých činů často ani v nejmenším nepřipustí. „Pro ně je to velká legrace, zcela jim chybí nadhled a empatie. Slyšel jsem řadu schopných, chytrých gymnazistů, pro které bylo zlo, které páchají, absolutně mimo jejich vědomí a svědomí," říká Michal Kolář.

Natoč to na YouTube

Kyberšikana, při níž si žáci mobilem nahrávají videa zesměšňující učitele a pak je vystavují na internetu, se v posledním roce stala doslova školním hitem. Více než polovina žáků v osmé a deváté třídě základních škol zhlédla podle čerstvého výzkumu v rámci projektu Minimalizace šikany podobné video alespoň jednou.

Na YouTube najdete takové perly jako třeba tančení žáků v těsné blízkosti bezmocného učitele nebo provokace učitele, kterému žák oplácí zákaz odejít na záchod tím, že se snaží vymočit z okna nebo do třídního umyvadla. V jiném videu si student povolil přezku u kalhot a v momentě, kdy jej kantorka vyzve k pozdravnému vztyku, před ní stojí od pasu dolů nahý. Tentýž autor vyvěsil na YouTube i detailní záběry intimních partií učitelky, které pořídil prostřednictvím kamery nainstalované pod stolem katedry.

Sedmnáctiletý učeň Josef Barhoň, který na základní škole šikanoval učitele, už jistý nadhled získal. Přesto na své „zlobivé období“ vzpomíná s pobaveným úsměvem. „Konečně budu slavný,“ ochotně souhlasí s nabídkou focení pro INSTINKT. Své chování, které pravidelně končilo sníženou známkou z chování, vysvětluje pocitem všeobecné nudy. „Bavilo nás dělat bordel, někteří učitelé dokázali podat látku zajímavě, ale třeba češtinářka neměla šanci. A naši učitelku na občanskou výchovu jsme nakonec vydeptali tak, že s pláčem utekla ze třídy.“ Ke své třídní učitelce si ale Josef nic nedovolil. „Měl jsem ji rád, vždycky mě u ředitele vysekala z průserů. A také uměla naučit a byla příjemná,“ vysvětluje rozdíl. Jeho tehdejší kumpán ve zbrani Martin si na učilišti našel jiný cíl pro rozptýlení nudy. „Máme ve třídě jednoho vytipovaného pihouna, s Pepou jsme ho ničili už na základce. Třeba jsme mu dali na uklidnění pěsti nebo s ním mrskli do křoví. Teď už ho nechávám, začal s náma kouřit trávu. Ale ve své třídě jsem si vyhlédl jiného. Je to takovej buzík hloupej, neumí ani malou násobilku. Prostě ho nemám rád,“ vysvětluje své preference při výběru oběti. „Mám ho v hrsti, vím, že nic neřekne. Ale kdyby mě kvůli němu vyhodili ze školy, byl bych schopnej dát ho do pytle s kameny a poslat ke dnu,“ řítěma ká s ledovým klidem. Se svými učiteli se v současnosti podle svých slov pouze pošťuchuje. Ačkoliv nedávno jednoho z nich rozzlobil natolik, že jej pedagog přilepil ke zdi s napřaženou pěstí. „Provokujeme ho, aby byla sranda. Ale nikdy mě nenapadlo, že bych ho chtěl vydeptat. Dělán to pro ostatní kluky.“ Martin i Josef patří dle měřítek odborníků na škále agresorů k typům třídního klauna, jehož charakterizuje hrubé a primitivní násilí. Jindy si jedinec na své oběti vylévá zlost za příkoří, které zažil v rodině, nebo si kultivovaný a navenek slušný žák se sadistickými sklony vymýšlí pro svou potěchu rafinované druhy mučení. „Jsme banda grázlů, nikdy bych k nám na školu nešel učit. Jinak bych to tam všechno pozabíjel, včetně sebe,“ dodává sebezpytně Martin.

www.instinkt.tyden.cz

Příloha č. 2

Marta byla vždycky trochu nervák, ale jinak pohodová holka," vzpomíná na svou bývalou studentku a později učitelku na základní škole v jedné středočeské vesnici její známá, devětapadesátiletá Jarmila. „Její slabost ale vycítily starší žačky a začaly si na ni čím dál víc dovolovat. Běžně ji urážely slovy, že taková stará škatule už dávno nemenstruuje." Vedení školy na její stížnosti nereagovalo a Marta se nakonec psychicky zhroutila. „Tři čtvrtě roku strávila na nemocenské, poté dala výpověď," vypráví Jarmila okolnosti případu, jehož pozadí kvůli stále nezacelené ráně na duši odmítla sama kantorka osobně komentovat.

A zatímco Marta trpí fobiemi a panickou úzkostí, samotní útočníci si důsledky svých činů často ani v nejmenším nepřipustí. „Pro ně je to velká legrace, zcela jim chybí nadhled a empatie. Slyšel jsem řadu schopných, chytrých gymnazistů, pro které bylo zlo, které páchají, absolutně mimo jejich vědomí a svědomí," říká Michal Kolář.

Natoč to na YouTube

Kyberšikana, při níž si žáci mobilem nahrávají videa zesměšňující učitele a pak je vystavují na internetu, se v posledním roce stala doslova školním hitem. Více než polovina žáků v osmé a deváté třídě základních škol zhlédla podle čerstvého výzkumu v rámci projektu Minimalizace šikany podobné video alespoň jednou.

Na YouTube najdete takové perly jako třeba tančení žáků v těsné blízkosti bezmocného učitele nebo provokace učitele, kterému žák oplácí zákaz odejít na záchod tím, že se snaží vymočit z okna nebo do třídního umyvadla. V jiném videu si student povolil přezku u kalhot a v momentě, kdy jej kantorka vyzve k pozdravnému vztyku, před ní stojí od pasu dolů nahý. Tentýž autor vyvěsil na YouTube i detailní záběry intimních partií učitelky, které pořídil prostřednictvím kamery nainstalované pod stolem katedry.

Sedmnáctiletý učeň Josef Barhoň, který na základní škole šikanoval učitele, už jistý nadhled získal. Přesto na své „zlobivé období“ vzpomíná s pobaveným úsměvem. „Konečně budu slavný,“ ochotně souhlasí s nabídkou focení pro INSTINKT. Své chování, které pravidelně končilo sníženou známkou z chování, vysvětluje pocitem všeobecné nudy. „Bavilo nás dělat bordel, někteří učitelé dokázali podat látku zajímavě, ale třeba češtinářka neměla šanci. A naši učitelku na občanskou výchovu jsme nakonec vydeptali tak, že s pláčem utekla ze třídy.“ Ke své třídní učitelce si ale Josef nic nedovolil. „Měl jsem ji rád, vždycky mě u ředitele vysekala z průserů. A také uměla naučit a byla příjemná,“ vysvětluje rozdíl. Jeho tehdejší kumpán ve zbrani Martin si na učilišti našel jiný cíl pro rozptýlení nudy. „Máme ve třídě jednoho vytipovaného pihouna, s Pepou jsme ho ničili už na základce. Třeba jsme mu dali na uklidnění pěsti nebo s ním mrskli do křoví. Teď už ho nechávám, začal s náma kouřit trávu. Ale ve své třídě jsem si vyhlédl jiného. Je to takovej buzík hloupej, neumí ani malou násobilku. Prostě ho nemám rád,“ vysvětluje své preference při výběru oběti. „Mám ho v hrsti, vím, že nic neřekne. Ale kdyby mě kvůli němu vyhodili ze školy, byl bych schopnej dát ho do pytle s kameny a poslat ke dnu,“ říká s ledovým klidem. Se svými učiteli se v současnosti podle svých slov pouze pošťuchuje. Ačkoliv nedávno jednoho z nich rozzlobil natolik, že jej pedagog přilepil ke zdi s napřaženou pěstí. „Provokujeme ho, aby byla sranda. Ale nikdy mě nenapadlo, že bych ho chtěl vydeptat. Dělam to pro ostatní kluky.“ Martin i Josef patří dle měřítek odborníků na škále agresorů k typům třídního klauna, jehož charakterizuje hrubé a primitivní násilí. Jindy si jedinec na své oběti vylévá zlost za příkoří, které zažil v rodině, nebo si kultivovaný a navenek slušný žák se sadistickými sklony vymýšlí pro svou potěchu rafinované druhy mučení. „Jsme banda grázlů, nikdy bych k nám na školu nešel učit. Jinak bych to tam všechno pozabíjel, včetně sebe,“ dodává sebezpytně Martin.

www.instinkt.tyden.cz